Ազգ
Azg armenian daily
25 ՄԱՐՏ 1995 ՇԱԲԱԹ # 55 (809)

Բուտրոս Ղալին Թուրքիայից ինքնազսպում պահանջեց

ՆՅՈՒ ՅՈՐՔ, 24 ՄԱՐՏ, WSJ, BBC: Եվրախորհրդի և այլ երկրների ներկայացուցիչների շարքում այսօր իր ձայնը բարձրացրեց նաև ՄԱԿ-ի գլխավոր քարտուղար Բուտրոս Ղալին և Թուրքիայից ինքնազսպում պահանջեց Հյուսիսային Իրաքում քրդական ըմբոստների դեմ ռազմական գործողությունների շարունակման կապակցությամբ: Մյուս կողմից, թուրքական 30 հազարանոց բանակն այսօր ինտենսիվ և ռազմաօդանավերի հարվածներով շարունակում էր քրդական դիրքերի և բնակչության բնաջնջման գործողությունը, տեղ-տեղ հանդիպելով կատաղի դիմադրության: Գերմանական հեռուստատեսությունը երեկ Հյուսիսային Իրաքից ռազմական գործողություններ ցուցադրելիս ցույց էր տվել Բոննի կառավարության կողմից Անկարային տրված զրահամեքենաներ, ինչը վրդովմունք առաջացրեց գերմանացիների մոտ, քանի որ դրանք տրվել էին քաղաքացիական կոնֆլիկտներին չգործածելու պայմանով: Գերմանիայի արտգործնախարար Կլաուս Քինկելը երեկ Անկարայում տեսակցության ընթացքում արծարծել էր նաև այդ հարցը: ■

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՀՌԱԿ-ը պահանջում է թուրքական զորքը հեռացնել Հյուսիսային Իրաքից

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչությունը մարտի 24-ին հանդես եկավ հետևյալ հայտարարությամբ.

Մարտի 20-ին, թուրքական բանակի 35000 հոգանոց զորամիավորումներ, ռազմական ինքնաթիռների պաշտպանությամբ, ներխուժեցին Հյուսիսային Իրաք: Թուրքիան հայտարարեց, որ իր ձեռնարկած նպատակը Քրդական աշխատավորական կուսակցության (PKK) ռազմական հենակետերի ոչնչացումն է, ինչպես նաև ավելացրեց, որ այդ կուսակցությունը տեղական բնակչության մեջ կազմակերպել քրդական շրջաններում: Արդեն հինգ օր է, որ թուրքական օդային և ցամաքային ուժերը լայնածավալ ռազմական գործողություններ են իրագործում Հյուսիսային Իրաքում, մեծ կորուստներ պատճառելով քուրդ անզեն ազգաբնակչությանը:

Թուրքական զինված ուժերի գործողությունները Հյուսիսային Իրաքում միջազգային իրավունքի կոպիտ խախտում և սուվերեն այլ պետության դեմ ագրեսիա են: Քուրդ խաղաղ ազգաբնակչության դեմ հարձակումների դադարեցման և զորքերի հեռացման պահանջով հանդես են եկել բազմաթիվ երկրներ, նաև Եվրախորհուրդը:

Հայաստանի Ռամկավար ազատական կուսակցության Հանրապետական վարչությունը, դատապարտելով թուրքական պետական ահաբեկչությունն ու ագրեսիան, Հայաստանի իշխանություններին առաջարկում է միջազգային ատյաններում դատապարտել Թուրքիային և պահանջել, որ նա հապաղ զորքերը հեռացնի Հյուսիսային Իրաքից:

ՀՌԱԿ Հանրապետական վարչություն

Հռոմում ոչինչ չի խոսվել Հայոց կաթողիկոսության թեկնածուի մասին

Վատիկանից վերադարձավ Մայր աթոռ Սբ. Էջմիածնի գլխավոր դիվանապետ Ներսես արք. Պոզապալյանը, որ նա հանդիպել է Հռոմի Հովհաննես Պողոս Երկրորդ պապի հետ: «Ո՞րն էր այդ հանդիպման բուն նպատակը և քննարկվե՞լ է արդյոք Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի ընտրության խնդիրը», այս հարցերով մեր թղթակից Զոհրաբ Ասատրյանը դիմեց սրբազանին:

- Իմ այցելությունը Հռոմ կաթողիկոսական ընտրության կամ ընտրական հարցի հետ բոլորովին կապ չուներ: Առիթը Եվրոպայի և Մերձավոր Արևելքի Աստվածաշնչային ընկերությունների գործադիր կոմիտեի հերթական տարեկան ժողովն էր, որին մասնակցում էի իբրև այդ կոմիտեի անդամ և Հայաստանի Աստվածաշնչային ընկերության նախագահ: Մեր նպատակը Աստվածաշնչի լայնորեն տարածումն է Եվրոպայում, Մերձավոր Արևելքում և հատկապես Հայաստանում: Այդ ընթացքում առիթ ունեցանք Սրբազան պապի հետ տեսակցել և մեր հարգանքը շնորհել: Սրբազան պապը նախ հետաքրքրվեց Հայաստանի շրջափակմամբ և հայ ժողովրդի բարոյական վիճակով: Իմ պատասխանները լսելուց հետո, նա անդրադարձավ, ասելով, որ «շուտով դուք կունենաք ձեր նոր հայրապետը, կմաղթեմ, որ Աստված ամենաարժանին ընտրի»:

Նա ասաց, Սուրբ գիրքը տարածել, կարդացել, և Սուրբ գրքով էլ ապրել: Այս էր նրա պատգամը: Սրբազան պապը միշտ էլ հետաքրքրվել է հայ ժողովրդով: Պատերազմական տարիներին նա հայ ընկերներ է ունեցել, որոնց անունները նույնիսկ հիշում էր: Ինչպես ինքն էր ասում, Հայաստանը, որպես քրիստոնյա երկիր, միշտ իր աղոթքներում ներկա է: Ես անձնապես մեծ տպավորություն ստացա նրանից, թեև առողջությամբ մի քիչ թույլ և տկար տեսա, բայց ձայնը հզոր էր և միտքը՝ շատ արթուն ու զգաստ:

Տես # էջ 3

ԱՄՆ. 2 կոնգրեսական հայոց եղեռնի մասին նախագիծ ներկայացրին

ԱՄՆ Կոնգրեսի Ներկայացուցիչների պալատի փոքրամասնության խմբակի ղեկավար Դեյվիդ Բոնյորն ու հանրապետական պատգամավոր Պիտեր Քինգը մարտի 23-ին համատեղ առաջարկով մի նախագիծ ներկայացրին, որով պահանջում են «հայկական ցեղասպանության զոհերի հիշատակը հարգել» և կոչ են անում Թուրքիային «ճանաչել Օսմանյան կայսրության տարածքում հայ ազգաբնակչության դեմ արված վայրագությունները», հաղորդում է Ամերիկայի Հայկական ազգային կոմիտեն:

«Այս տարվա ապրիլի 24-ին լրանում է մարդկության պատմության մեջ առաջին ցեղասպանության 80-ամյակը, ասում է Բոնյորը, ավելացնելով, մենք երբեք չպետք է մոռանանք հայ ժողովրդի տառապանքները և երբեք չպետք է թույլ տանք, որ հայկական ցեղասպանությունը կոծկել ցանկացողները հաջողության հասնեն»:

«Մեր նախահայրերը օգնել են հայերին, նշում է Քինգը, տրամադրելով նրանց միլիոնավոր դոլարներ, ինչպես նաև ապաստան և ընտանեկան բույն՝ հազար հազարավոր որբերի: Որպես ամերիկյան ժողովրդի ներկայացուցիչներ՝ այս նախագծով հավաստիացնում ենք, որ մեր երկիրը իր վճռական ձայնը կբարձրացնի ցեղային և էթնիկական բոլոր տեսակի ատելությունների դեմ և ամեն ինչ կանի, որ ցեղասպանությունը երբեք չկրկնվի աշխարհում»:

Նախագծում ասվում է. «Նկատի առնելով, որ մեկուկես միլիոն հայեր զոհ են գնացել 1915-ից 1923 թվականներին, նախքան Թուրքիայի Հանրապետության հիմնադրումը, Օսմանյան կառավարության կողմից կազմակերպված ցեղասպանությանը, նաև այն, որ յուրաքանչյուր տարվա ապրիլին Կոնգրեսի անդամները, միանալով ամերիկահայ համայնքի անդամներին, ամբողջ Միացյալ Նահանգների տարածքում նշում են հայկական ցեղասպանության հիշատակը, և վերջապես այն, որ հետևողականորեն հիշատակելով և բացահայտորեն դատապարտելով հայերի դեմ կատարված վայրագությունները, Կոնգրեսը նպաստել է այն բանին, որ Միացյալ Նահանգների ժողովուրդը վերանորոգի իր պարտավորվածությունը՝ հակադրվելու բոլոր տեսակի ցեղասպանության դրսևորումներին, Ներկայացուցիչների պալատի անդամները (Սենատի հետ համատեղ) որոշում են.

1) Կոնգրեսը միանում է ամերիկահայ համայնքի անդամներին՝ հարգելու հայկական ցեղասպանության զոհերի հիշատակը,

2) Միացյալ Նահանգները պետք է դրդի Թուրքիայի Հանրապետությանը, որ վերջինս համապատասխան քայլեր ձեռնարկի ճանաչելու 1915-1923 թվերին Օսմանյան կայսրության կողմից հայերի դեմ կատարված վայրագությունները և հարգելու դրանց զոհերի հիշատակը»: ■

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Գրաչովն անակնկալ է մատուցում, վերադառնալով Հայաստան

ՀՀ նախագահի հետ նա այցելեց զորավարժությունների վայրը

ՏԻԳՐԱՆ ԱՒԵՏԻՍ.

Ռուսաստանի Դաշնության պաշտպանության նախարար, բանակի գեներալ Պավել Գրաչովը, որը Երևանից մեկնեց չորեքշաբթի կեսօրին, կրկին ժամանեց Հայաստան — նույն օրն ուշ գիշեր: Երևի թե այս անակնկալ վերադարձը նկատի ուներ զորավարը, նախօրեին անվանելով «ռազմական գաղտնիք» Երևան իր հաջորդ այցելության ժամկետը:

Մարտի 24-ի առավոտյան Հայաստանի Հանրապետության նախագահ Լևոն Տեր-Պետրոսյանը և ՌԴ պաշտպանության նախարարն այցելեցին Հոկտեմբերյանի մոտակայքում գտնվող ռազմական հրաձգարանը, որտեղ մոտ օրերս կսկսվեն ռուս-հայկական մարտավարական անդրանիկ համատեղ զորավարժությունները: Միջոցառման բնույթն է պաշտպանական մարտ հետագա հակահարձակմամբ: Առաջնային պաշտպանավայրի տարածքում ժամանակավոր ռազմական մեծ ավան է տեղակայված, վրաններով, հրամանատարական կետերով, բժշկասանիտարական գումարտակով, հրետանու ու ավտոմեքենաների հավաքակայանով, թիկունքի ծառայություններով: Ծխում է նույնիսկ շարժական հացի փուռը, ուր աշխարհ է գալիս թարմ հացը: Հրաձգարանի տարածքով գնում-գալիս են տանկերը, որոնք զբաղված են խնդիրների առաջադրմամբ իրենց ստորաբաժանումներին, լսվում է ռազմական տեխնիկայի շարժիչների հռնդյունը և գարնանային երկինք են բարձրանում փոշու ու ծխի քուլաները:

Ինչպես հյուրերին ընկերացող Անդրկովկասում ռուսաստանյան զորախմբի հրամանատար գեներալ լեյտենանտ Պավել Լաբուտինը, զորավարժություններում ներգրավված են 1205 զինծառայողներ ու ռազմական տեխնիկայի 225 միավոր: Զրուցելով սպաների ու գեներալների հետ, ՌԴ պաշտպանության նախարարը նշեց, որ «մենք ագրեսորներ չենք և պաշտպանական մարտ ենք վարում»: Պ. Գրաչովի խոսքերով, խորհրդային, իսկ հետագայում նաև ռուսաստանյան զորքերը վաղուց ի վեր չեն սովորել մարտ վարել բնակավայրերում: Դա դրսևորվել է Չեչնիայում մարտական գործողությունների ժամանակ և այդ փորձը՝ արյունով գրված փորձը պետք է անպայման օգտագործել, ասաց գեներալը: Նախարարը մի քանի ներածական առաջադրանք տվեց զորավարժությունների հայաստանյան մասի ղեկավար ՀՀ պաշտպանության նախարարության մարտական պատրաստության վարչության պետ գեներալ մայոր Մարտին Սարգսյանին ու ՀՀ պաշտպանության նախարարության հետախուզության վարչության պետ գեներալ մայոր Վլադիմիր Հայրապետյանին և գոհ մնաց նրանց պատասխաններից:

Տես # էջ 2

Ղարաբաղը կդիմի համապատասխան միջոցների

Ինչպես արդեն հաղորդվել է, մոտ օրերս ԼՂ-ում կվերսկսվեն ավիաչվերթները Ստեփանակերտ-Երևան և Ստեփանակերտ-Մինվոդի երթուղիներով: ԼՂՀ փորձագետների կարծիքով, չի բացառվում, որ ադրբեջանական կողմը կարող է խոչընդոտել թռիչքներին: Ադրբեջանի զինված ուժերի կողմից սադրիչ գործողություններ ձեռնարկելու հավանականության մասին մեր հարցին ԼՂՀ վարչապետ Լեոնարդ Պետրոսյանը նշեց, որ ղարաբաղյան ինքնաթիռները խփելու Ադրբեջանի ցանկացած փորձ կդիտարկվի որպես հակամարտության գոտում հաստատված և կարգավորված զինադադարի խախտմանն ուղղված ձգտում և մարտահրավեր միջազգային հանրությանը, որի հեղինակավոր կազմակերպությունները, ի դեմս ԵԱՀԿ-ի և ՄԱԿ-ի, ջանք չեն խնայում տարածաշրջանում խաղաղությունը պահպանելու համար:

Երբ Ադրբեջանի զինված ուժերը դիմեն նման քայլի, նշեց ԼՂՀ կառավարության ղեկավարը, հանրապետության պաշտպանության նախարարությունը համարժեք միջոցներ կձեռնարկի ղարաբաղյան բանակի ստորաբաժանումների կողմից վերահսկվող տարածքների վրայով անցնող ադրբեջանական ինքնաթիռների նկատմամբ: Համոզված եմ, նշեց Լեոնարդ Պետրոսյանը, որ միջազգային նորմերին իր հավատարմության մասին անընդհատ ողջող Ադրբեջանը ձեռնպահ կմնա ավելորդ գործողություններից, ուղղված ղարաբաղյան ինքնաթիռների թռիչքների խափանմանը: ■

Ֆրանսիական թղթադրամները փոխում են արտաքին տեսքը

Փոխվում են դիմանկարները Ֆրանսիայում անմիջապես 500 ֆրանկանոց թղթադրամների վրա: Հին թղթադրամներից նայում է Բլեզ Պասկալը: Չորեքշաբթի օրվանից շրջանառության մեջ դրված նոր թղթադրամներից ակնառու նայում են Պիեր և Մարի Կյուրիները: «Կյուրիները» պատրաստված են նորագույն տեխնոլոգիաների կիրառմամբ և, ինչպես հավաստիացնում են Ֆրանսիայի դրամատան մասնագետները, աշխարհում ամենից լավ են պաշտպանված կեղծումներից: Ինչպես հաղորդել է Ռեյթեր-ՏԱՍՍ-ը, հին 500 ֆրանկանոց թղթադրամների տերերը կարող են չանհանգստանալ. վերջիններս շրջանառության մեջ կմնան ևս մի քանի տարի, քանի դեռ չի ավարտվել նրանց լրիվ փոխանակումը նոր նմուշի դրամանիշերով:

ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Մտավորականները մտահոգ են

Երեկ Երևանի Կինոյի տանը տեղի ունեցավ Ամենայն հայոց կաթողիկոսի ընտրությանը նվիրված հավաք-խորհրդակցություն, որի մասնակիցների հիմնական մտահոգությունն էր, թե ինչպե՞ս կընթանա այդ ընտրությունը, որքա՞ն է ճիշտ պետական միջամտությունը, ի՞նչ ակնկալիքներ պետք է ունենա հայ ժողովուրդը հայ եկեղեցուց և նրա կաթողիկոսից: Հանդիպմանը ելույթ ունեցան գիտական դասախոսական մտավորականության ներկայացուցիչները, Գրիգորիս Սրբազանը, Արտաշես Ավագյանը և այլք: Հավաքը որոշեց հանդես գալ մի հայտարարությամբ, որին կանդրադառնանք հաջորդ համարում:

«Ռուս-ամերիկյան մեղրամիսը վերջացավ»

«Ուոլ Սթրիթ Ջորնըլում» մարտի 24-ին լույս տեսած լրատվության համաձայն, Ռուսաստանի արտգործնախարար Անդրեյ Կոզիրևը այսպես է հայտարարել ժնևում Մ. Նահանգների պետքարտուղար Քրիստոֆերի հետ ունեցած հանդիպումից հետո: Բացի Չեչնիայում ռուսական զորքերի նոր գործողությունների հարցը արծարծելուց, որի մասին «Ազգը» գրել էր երեկ, Քրիստոֆերը խոսակցություն է ունեցել նաև Ռուսաստանի կողմից Իրանին տրված միջուկային տեխնոլոգիայի մասնագիտական նյութերի մասին, արտահայտելով իր երկրի խիստ դժգոհությունը:

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ

Պավել Գրաչովն անակնկալ է մատուցում

Սկիզբը էջ 1

«Աշխատանքային այս ուղեւորությունը կապված է զորավարժություններին պատրաստ լինելու մասին դրանց ղեկավարների զեկույցները լսելու հետ, մեզ հետ զրուցելիս ասաց նախարար Պ. Գրաչովը: Համատեղ զորավարժություններն առաջին անգամն են անցկացվում ԱՊՀ-ում եւ ունեն ոչ միայն քաղաքական, այլեւ, առաջին հերթին, ռազմական նշանակություն, նշեց նա: Դրանից հետո մենք կքննարկենք աշխատանքը ԱՊՀ մյուս պետությունների ռազմական ղեկավարների հետ, որպեսզի նախապատրաստվեն նմանատիպ համատեղ միջոցառումներ եւ, հետեւաբար, ապահովվի ընդհանուր անվտանգությունը»:

Խոսելով զեկույցների մասին, ՌԴ պաշտպանության նախարարը հայտարարեց, որ զորավարժությունները պատրաստ են, եւ, մարտավարականից բացի, դրանք կունենան ցուցադրական բնույթ: Պ. Գրաչովին, իր խոսքերով, դուր եկավ հրաձգարանում տեղակայված հրամանատարական կետերի եւ մարտական տարրերի համակարգը, որոնք զետեղված են՝ հաշվի առնելով Չեչնիայում մարտական գործողությունների թերություններն ու փորձը: Նախարարը փաստեց, որ զորքերը նախապատրաստված են, ավարտվելու վրա է մարտավարական դաշտը, համատեղ անցկացված է փոխգործողության կազմակերպումը: Լսելով զեկույցները եւ զրուցելով սպաների հետ, ես հանգեցի այն եզրակացության, որ նրանք լի են վճռականությամբ լավագույնս անցկացնել զորավարժությունները, ասաց գեներալը: Նրա կարծիքով, ռուսաստանցի ու հայաստանցի հրամանատարները հիմնականում ճիշտ են գործում, եւ մի քանի օր հետո զորավարժությունները կարելի է սկսել: Կժամանի՞ արդյոք գեներալ Պ. Գրաչովը զորավարժությունների մարտի 30-ին կայանալիք եզրափակիչ փուլին: Ոչ, պատասխանեց նա, ավելացնելով, որ «պաշտպանության նախարարի ժամանակն այդքան շատ չէ, որ ներկա գտնվի զորավարժություններին, նա բավական գործեր ունի Ռուսաստանում»: Ես լիովին վստահում եմ Անդրկովկասում ռուսաստանյան զորախմբի հրամանատար գեներալ գնդապետ Ֆյոդոր Ռեուտին եւ տեսնում եմ, որ նա հաջողությամբ կկարողանա իրագործել այդ խնդիրը, հայտարարեց նախարարը: Մյուս անգամ ես կգամ Հայաստան եկող տարվանից ոչ շուտ, ասաց Պ. Գրաչովը:

Հոկտեմբերյանցիները ՀՀ նախագահին ու ՌԴ պաշտպանության նախարարին դիմավորեցին աղ ու հացով, զուռնայով ու դհոլով, ծաղիկներով ու հյուրասիրությամբ: Բարձրաստիճան հյուրերի ոտքերի առաջ մատաղ արվեց: «Կեցցե՛ խորհրդային բանակը», ոգեւորված բացականչեց մի տարեց հոկտեմբերյանցի: Այնուհետեւ ավտոմեքենաների շարասյունը ուղեւորվեց «Զվարթնոց» օդանավակայան: Գեներալ Պ. Գրաչովին ճանապարհեցին Հայաստանի նախագահ Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը, ՀՀ պաշտպանության նախարար Սերժ Սարգսյանը, ՀՀ ներքին գործերի նախարար Վանո Սիրադեղյանը: Այստեղ էին Հայաստանում Ռուսաստանի դեսպան Անդրեյ Ուրնովը եւ Հայաստանում ՌԴ զորքերի ղեկավար գեներալ մայոր Ալեքսեյ Տրեսյակովը: Պ. Գրաչովի հետ Մոսկվա մեկնեցին ՀՀ պետական նախարար Վազգեն Սարգսյանը, Անդրկովկասում ռուսաստանյան զորախմբի հրամանատար գեներալ գնդապետ Ֆյոդոր Ռեուտը, ՌԴ պաշտպանության նախարարության այլ պաշտոնյաներ: Թեեւ ՀՀ նախագահը չցանկացավ որեւէ հայտարարություն անել լրագրողներին, սակայն վերջիններիս կարծիքով, նրա կողմից հյուրին ճանապարհելը վկայում է այն մեծ ուշադրության մասին, որ հանրապետության ղեկավարությունը տալիս է Ռուսաստանի հետ ռազմաքաղաքական համագործակցությանը:

Յակովոս Մղեցիոս. «Հայաստանի եվ Հունաստանի կապերը կարող են զարգանալ բոլոր ոլորտներում»

Մարտի 25-ին լրանում է օսմանյան կայսրությունից Հունաստանի ազատագրման 174-րդ տարեդարձը: «Նոյյան տապան» գործակալության թղթակից Նարինե Պապիկյանի հարցերին է պատասխանում ՀՀ-ում Հունաստանի արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Յակովոս Մղեցիոսը:

-Ի՞նչ մտածեցիք այն պահին, երբ իմացաք, որ դեսպան եք նշանակվել Հայաստանում:

– Ես զգացի, որ կատարելու եմ շատ դժվար, բայց անչափ կարեւոր առաքելություն:

– Ի՞նչ տեղ են զբաղեցնում հույները երկրի կյանքում:

– Կասկած չկա, որ Հունաստանում հայերը երջանիկ են ապրում: Լայն իմաստով: Նրանք որպես Հունաստանի քաղաքացիներ ակտիվորեն մասնակցում են երկրի քաղաքական կյանքին: Նրանք ապրում են Հունաստանի մշակութային կյանքով՝ մասնակցելով թե՛ հունական եւ թե՛ հայկական մշակութային եւ կրթական տներին: Բացի այդ, հայերը Հունաստանում շատ լավ բիզնեսմեններ են:

– Ի՞նչ կասեք Հայաստանում ապրող հույների վիճակի մասին:

– Տասնամյակներ շարունակ, հույներն որպես եղբայրներ ապրել են Հայաստանում: Այսօր նրանք նույնպես ապրում են երկրի կյանքով եւ հետեւաբար առնչվում Հայաստանում գոյություն ունեցող նույն տնտեսական դժվարություններին ու հայերի հետ միասին փորձում են գտնել դրանց լուծումը: Գաղտնիք չէ, որ նրանց մեծամասնությունը վերադարձել է հայրենիք, մի մասն էլ ուզում է վերադառնալ, բայց մենք կարծում ենք, որ շուտով այդ միտումը կնվազի:

– Ի՞նչ կասեք հայ-հունական ընդհանրությունների մասին:

– Երկու ժողովուրդներն էլ միասին դարեր ապրել են կողք կողքի պատմական ուղու ժամանակագրության մեջ՝ կիսելով միեւնույն տարածքը, զարգացնելով բանական եւ եղբայրական կապեր: Երկու ժողովուրդների պատմության եւ մշակույթի մեջ ընդհանուր շատ բան կա. նրանք երկուսն էլ իրենց ճանապարհին հանդիպել են միեւնույն բռնաճնշման եւ ունեցել են նույն պատմական ողբերգական փորձը: Հայերը եւ հույները զարգացած մշակույթ ունեցող ժողովուրդներ են: Նրանք աշխատասեր են ու արդյունավետ, հետաքրքրվում են մեր խորհրդականներին, ինչպես նաեւ օտար միջավայրին: Իսկ ամենից առաջ, երկու ժողովուրդներն էլ ազատասեր են ու հյուրասեր:

– Հատկապես ո՞ր ոլորտներում է հնարավոր Հայաստանի եւ Հունաստանի միջեւ կապերի ավելի մեծ տեմպերով զարգացումը:

– Բոլոր ոլորտներում առանց բացառության: Հայաստանի եւ Հունաստանի արտաքին գործերի նախարարությունների մակարդակներում արդեն կան քաղաքական երկխոսություններ, որոնք ամրագրվել են պարոն Կ. Պապուլիասի եւ պարոն Վ. Փափազյանի 1994թ.-ի դեկտեմբերին Աթենքում կայացած հանդիպման ժամանակ. երկու երկրների միջեւ ստորագրվել են քաղաքական, տնտեսական եւ մշակութային համագործակցության պայմանագրեր, որոնք նախորդների հետ միասին համագործակցության զարգացման համար լայն բացում են հնարավորություն: Առեւտրական կապերը երկու երկրների միջեւ մեծ չեն, բայց հետզհետե կզարգանան: Հայ եւ հույն մեծ թվով ուսանողներ ցանկություն են հայտնել սովորելու համապատասխանաբար հունարեն եւ հայերեն: Բացի այդ, Եվրոպայում կա արբանյակային կապի միջոցով հունարենի ուսուցում, եւ մենք ակնկալում ենք այն Հայաստանում սփռել ապագայում: Նախատեսվում է նաեւ Երեւանում բացել հունական դպրոց:

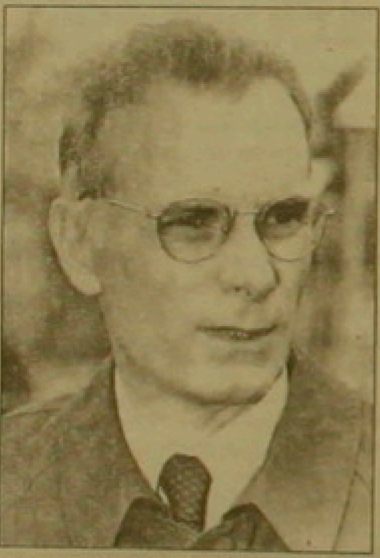

– Կիպրոսի եւ Ղարաբաղի խնդիրները. ի՞նչ ընդհանրություններ ունեն եւ, որո՞նք են այդ խնդիրների լուծման արդարացի ճանապարհները:

– Հեշտ չէ համեմատություն անել պատմական դեպքերի եւ միջազգային հարցերի վերաբերյալ: Որոշակիորեն դա պետք է որ վիճելի լինի: Ինչ վերաբերում է Կիպրոսի խնդրին, ապա գրեթե դարի ամբողջ 2-րդ կեսը այն գտնվում է միջազգային հարցերի օրակարգում՝ ներառյալ ՄԱԿ-ի: Թուրքիան, որը արդեն 21 տարի վերահսկում է Կիպրոսի ինքնավար հանրապետության հիմնական մասը, միջազգային հանրության կամքին հակառակ անտեսում է ՄԱԿ-ի բազմաթիվ որոշումներ: Ինչ վերաբերում է Ղարաբաղի հարցին, ես կցանկանայի նշել, որ Հունաստանը համախոհ է Եվրամիության ընդհանուր դիրքորոշմանը: Մենք աջակցում ենք բոլոր խաղաղարար գործողություններին, ներառյալ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի ջանքերին: 1994թ.-ի դեկտեմբերին, Աթենքում կայացած երկու երկրների արտաքին գործերի նախարարների հանդիպման ժամանակ, Հունաստանի արտաքին գործերի նախարարը հայտարարել է. «Մենք ցանկանում ենք, որպեսզի խաղաղություն հաստատվի Լեռնային Ղարաբաղում առանց հայ ազգի վնասելու»:

ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ

ԱԶԱՏՈՒԹՅԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ

ՀՅԴ-ի ինքնաստուգողական հանրահավաքը պայքարի կոնկրետ ձեւեր է ցույց տալիս

Երեկ Ազատության հրապարակում տեղի ունեցած հանրահավաքին, որը կազմակերպել էր Հայ հեղափոխական դաշնակցությունը, մասնակցում էր 6-8 հազար մարդ: ՀՅԴ ներկայացուցիչ Հրայր Կարապետյանն այդ առթիվ ստեց հայտարարել, թե իշխանությունները որոշակի խոչընդոտներ են հարուցել, որպեսզի հանրապետության տարբեր շրջաններից մարդիկ չկարողանան հասնել Երեւան: Իսկ հանրահավաքի կարգախոսները նույնն էին. «ՀՅԴ-ն արգելել հնարավոր չէ», «Ե՛լ իր դաշնակ Դրո» եւ այլն: Ինչպես եւ պետք էր սպասել, ելույթ ունեցողները խիստ քննադատության ենթարկեցին իշխանությունների վարած ներքին եւ արտաքին քաղաքականությունը: Մասնավորապես այն տեսակետը հայտնվեց, թե նախորդ ընտրություններից հետո ժողովրդի մի զգալի մասը հասկացել է, որ սխալվել է, եւ հուսահատ է, սակայն մյուս մասը դեռ պատրաստ է պայքարել, եւ իշխանությունները հալածում են դաշնակցությանը, որպեսզի նա չկարողանա կազմակերպել ժողովրդի այդ մասի պայքարը: Այդ պայքարի ձեւերից մեկն էլ, ըստ հռետորների, այն է, որ իշխանությունները փորձում են համոզել մարդկանց, թե այլընտրանք չկա:

Հանրահավաքի կարեւորագույն թեմաներից մեկն էլ իշխանությունների վարած տնտեսական քաղաքականությունն էր: Մասնավորապես, պատգամավոր Ռուբեն Թորոսյանն այն կարծիքը հայտնեց, թե այն, ինչ մտնում է հանրապետություն (կարագ, շաքար եւ այլն), պետք է հավասարապես բաժանվի ժողովրդի միջեւ: Ծանր կլինի, բայց ծանր կլինի հավասարապես բոլորի համար: Ճիշտն ասած, կարծում ենք, որ լիերն են մոռացել այդպիսի «հավասարության» համը: Խոսվեց նաեւ այն մասին, որ անհրաժեշտ է բնակչությանը վերադարձնել խնայբանկերում խորհրդային տարիներից մնացած ավանդները՝ 10 ռուբլու դիմաց 1 դոլար հաշվարկով: Դա կկազմի մոտ 800-900 մլն դոլար: Կուզեինք իմանալ, թե ներկա իշխանությունները (կամ նրանք, ովքեր հավակնում են դրան) որտեղի՞ց են նման գումարներ գտնելու: Հայտարարվեց նաեւ, թե միանգամայն հնարավոր է հիդրոէլեկտրակայանների արտադրած էլեկտրաէներգիան բնակչությանը տրամադրել կիլովատը 3 դրամով, արդյունաբերական ձեռնարկություններին՝ ավելի թանկ գնով: Ինչ վերաբերում է հայ-թուրքական եւ հայ-իրանական հարաբերություններին, ապա պատգամավոր Սեյրան Բաղդասարյանը հայտարարեց, թե արդեն այսօր իշխանությունները սրում են հայ-իրանական հարաբերությունները, եւ հենց որ հայ-թուրքական սահմանը բացվի, Իրանի սահմանը տարերայնորեն փակվելու է:

Ինչպես եւ սպասվում էր, առավել հետաքրքրականը Գառնիկ Իսագուլյանի ելույթն էր: Նա մասնավորապես տեղեկացրեց, թե մոտ 10 օր էլեկտրական գծից զրկված Մասիսի բնակիչները հավաքվել են եւ ստեղծել շտաբ, որից հետո կազմել են շրջանի իշխանությունների (գործկոմի նախագահ եւ տեղակալներ, դատախազ, զինկոմ եւ տեղակալներ, միլիցիա եւ այլն) ցուցակը: Նրանք մտադիր են ստուգել, թե ինչ ունեին վերոհիշյալ անձինք 1990 թ., եւ ինչ ունեն հիմա: Բացի այդ, վերոհիշյալ շտաբը այսուհետեւ ինքն է կազմելու զինակոչիկների ցուցակը, որպեսզի հարուստները չմնան, իսկ չքավորները ծառայեն: Ըստ պրն. Իսագուլյանի, ժողովրդի վճռականության նման դրսեւորման արդյունքում Մասիսում այսօր շուրջօրյա հոսանք կա: Պատգամավորը կոչ արեց նման շտաբներ ստեղծել բոլոր շրջաններում, իսկ շարքային միլիցիոներներին կոչ արեց չկատարել այն հրամանները, որոնք չեն բխում օրենքից: Մնում է հուսալ, որ նման շտաբներ չեն ստեղծվի, այլապես, քանի դեռ օրենքներն անկատար են, նույն ժողովուրդը մի քանի տարի անց ստիպված կլինի ստեղծել նոր շտաբ՝ նախորդի անդամների ունեցվածքի հավելումներն արձանագրելու նպատակով: Իսկ օրինախախտումների դեմ օրինախախտումներով պայքարը, կարծում ենք, դրական արդյունքի չի հանգեցնի:

ԱՐՄԵՆ ԲԱՂԴԱՍԱՐՅԱՆ

ՀԱՄԱՌՈՏ

Վ. Մանուկյանը Կանադայի խորհրդարանում

ՀՀ նախկին վարչապետ եւ ԱԺՄ վարչության նախագահ Վազգեն Մանուկյանը, որն այս օրերին Կանադայում է գտնվում տեղի խորհրդարանի առաջին հայազգի պատգամավոր Սարգիս Ասատուրյանի հրավերով, Օտտավայում ընդունվեց կանադական խորհրդարանի կողմից եւ ծափահարության արժանացավ: Այնուհետեւ նա հանդիպում ունեցավ տեղի Հայ մշակութային միության կողմից կազմակերպված ընդունելությանը, որին հրավիրվել էին նաեւ Կանադայի Ազատական, Բարեփոխում կուսակցությունների եւ Քվեբեկյան կուսակցական բլոկի ներկայացուցիչները, ինչպես նաեւ Կանադայում Ռուսաստանի, Իրանի եւ Հարավաֆրիկյան Հանրապետության դեսպանները ու Տայվանի դեսպանության առեւտրի կցորդը: Հայաստանցի քաղաքական գործիչը պատասխանեց ներկաների հարցերին: Բոլորից ավելի հարցասեր էր Իրանի դեսպան Լավասանին:

«Տիգրան Մեծ» ջոկատի ներկայացուցիչը հերքում է

Մեր թերթի մարտի 23-ի համարում, հենվելով «Նոյյան տապան» գործակալության լրատվության վրա, տեղեկացրել էինք, թե մարտի 21-ին զինվորական համազգեստով մի խումբ մարդիկ, ներկայանալով իբրեւ «Տիգրան Մեծ» ջոկատի մարտիկներ, ներխուժել էին ՀՆ գյակ իրավաբանական կոնսուլտացիայի սենյակ եւ ծեծել երկու փաստաբանների՝ նախապես հարցնելով, թե «ինչո՞ւ եք պաշտպանում մեր հրամանատարին սպանողին»: Այնուհետեւ նույն գործակալությունը հաղորդել էր, թե փաստաբան Ռուբեն Սահակյանը «Տիգրան Մեծ» ջոկատի անդամ Լեւոն Սալխասյանից տեղեկացել է, թե իրենց հրամանատարը չի սպանվել:

Եւ ահա երեկ խմբագրություն եկավ «Տիգրան Մեծ» ջոկատի ռազմական խորհրդի անդամ Վլադիմիր (Վովա) Առաքելյանը եւ պաշտոնապես հերքեց այդ տեղեկությունը՝ հայտարարելով, թե «Տիգրան Մեծ» ջոկատում ընդհանրապես Լեւոն Սալխասյան չկա, իսկ իրենց հրամանատար Արմեն Արմենակյանն Ասօն կամ ողջ եւ առողջ է: Պրն. Առաքելյանն իր վրդովմունքը հայտնեց նաեւ այն առթիվ, որ «Տիգրան Մեծ» ջոկատի բարի անունը խառնվում է քաղաքական խնդիրներին, եւ եթե նույնիսկ նրա անդամներից մեկի ազգականը հանցանք է կատարել, ապա դա ոչ մի կապ չի կարող ունենալ ջոկատի հետ: Հուսով ենք, որ թյուրիմացությունը կպարզվի, իսկ «Տիգրան Մեծի» արդարացիորեն բարի համբավը զերծ կմնա նման խաղերից:

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Մարտի 27-ին, ժամը 14:00-ին Ազատության հրապարակում Ազգային համաձայնության դաշինքը հրավիրում է արտահերթ հանրահավաք:

Ազգային համաձայնության դաշինք

ՌԱՄԿԱՎԱՐ ԱԶԱՏԱԿԱՆ ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության 5 տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010 Հանրապետության 47
հեռ. 562941, AT&T (7 8852) 151066,
e-mail INTERNET azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ / հեռ. 521635
Տնօրեն
ՍԱՐԳԻՍ ՍԱՐԳՍՅԱՆ / 562863
A STYLE համակարգչային ծառայություն / 581841
Ոճը եւ տառատեսակը ՊԱՎԵԼ ԳԱԼԼՈՅԵԱՆԻ
Apple Macintosh
համակարգչային ծառայություն «Ազգ» թերթի
LIBERAL DEMOCRATIC NEWSPAPER
Editor
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

կաթողիկոսական

ՀԱՐՑԱԶՐՈՒՅՑ

Գարեգին արք. Ներսիսյան. Թեկնածությունից հրաժարման հայտարարությունն առայսօր չենք կատարել

Ավելի քան մեկ շաբաթ տեւած «հետաձգումներից» հետո մեր թղթակցին վերջապես հաջողվեց գրեթե հանդուստ մի հարցազրույց «կորզել» Արարատյան հայրապետական թեմի առաջնորդական փոխանորդ Գարեգին արք. Ներսիսյանից: Եվ, բնականաբար, նկատի ունենալով կաթողիկոսական առաջիկա ընտրությունները, զանց առնվեցին նախապես խմբագրության կողմից պատրաստված բոլոր հարցերը, նույնիսկ՝ Արքազանի բազմազբաղության պատճառով կիսատ մնացած հարցազրույցները, եւ բավարարվեցինք ներկա պահի թելադրանքով մեր թղթակցի տված հարցերի պատասխաններով, որոնց շարադրանքը՝ ստորեւ:

— Մեր զրույցը սկսենք Ձեր վերջին հայտարարությունից. «Երբ Գարեգին Բ-ն եւ ես հայտնվենք իրար կողքի ընտրության մեջ, ես իմ թեկնածությունը կհանեմ»: Այս եզրակացությանը հանգեցի՞ք ՀՀ նախագահի հայտնի հորդորից հետո՞, թե՞ դրանում նախապես համոզված էիք:

— Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսությունը Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցու նվիրապետական Աթոռ է, եւ մենք համոզված ենք, որ Սբ. Էջմիածինը եւ Անթիլիասը ամենասերտ համագործակցությունների շրջանում անգամ հայ հոգեւորականը, էջմիածնական թե անթիլիասական, պատրաս-

նել է իր հարգանքն ու ակնածանքը իր նվիրապետական զույգ աթոռների գահակալների նկատմամբ:

— Մեր հարգանքը Գարեգին Բ-ի նկատմամբ եղել է, կա ու կլինի թե որպես Հայրապետ Մեծի Տանն Կիլիկիո կաթողիկոսության եւ թե որպես հոգեւոր անձ իր արժանիքներով: Մեր կեցվածքը պայմանավորված է այս գիտակցությամբ:

— Նախագահի կարծիքը որքանո՞վ կազդի կաթողիկոսի ընտրության վրա եւ կարո՞ղ է խաթարել եկեղեցու անկախությունը:

— Հայաստանի Հանրապետության նախագահը, ինչպես գիտեք, հայտնել է իր անձնական կարծիքը որպես Հայ եկեղեցու զավակ: Թե որքանո՞վ այն համընկնում է Ազգային Եկեղեցական ժողովի պատգամավորների կարծիքին, այսօր միանշանակ ոչ ոք չի կարող ասել: Նախագահի, ինչպես մեզանից յուրաքանչյուրի, բարի ցանկությունն է ծառայեցնել պատեհ այս առիթը հարթելու տարաձայնությունները Էջմիածին-Անթիլիաս փոխհարաբերություններում եւ բարձրացնել ու զորացնել հեղինակությունը Հայ եկեղեցու:

Իսկ ինչ վերաբերում է քաղաքական ներգործությանը, պետք է ասենք, որ ազգային մեր գիտակցության մեջ Հայ եկեղեցու, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, Ամենայն Հայոց Հայրապետական Աթոռի հեղինակությունը անվերապահորեն կապված է միայն զգացումով, որի համար նախանձախնդիր են թե ազգը, թե պետությունը եւ թե առավել եւս եկեղեցին:

— Նախկինում նույնպես եղել են արտաքին միջամտություններ կաթողիկոսի ընտրության հարցում: Ձեր կարծիքով այս ընտրության ժամանակ ի՞նչ ազդեցություն կունենան օտար ուժերը՝ ռուսական թե ամերիկյան, հատկապես երբ նկատի ունենանք Ելցին-Տեր-Պետրոսյան վերջին հանդիպման վերաբերյալ լուրերը, ըստ որոնց ՀՀ նախագահը պնդել է Գարեգին Բ-ի թեկնածությունը:

— Նման լուրերի հավաստիությանը վերապահ լինելով հանդերձ, ասենք, կարող են փորձեր կատարվել, սակայն անկախ մեր պետականության պայմաններում օտար որեւէ միջամտություն, չենք կարծում, որ կարող է կայանալ:

— Ո՞վ է որոշում մեր եկեղեցու շահերը՝ կուսակցություննե՞րը, թե՞ պետությունը:

— Եկեղեցու շահերը որոշում է եկեղեցին՝ ժողովուրդը, իր հոգեւորականաց դասով: Կուսակցությունները ընդամենը արտահայտիչն են ժողովրդի քաղաքական հայացքների, իսկ ղեկավարությունը երաշխավորը նրա, ժողովրդի իրավունքների եւ ապահով, բարեկեցիկ ու խաղաղ կյանքի:

— Երբ Գարեգին Բ-ի ընտրությունը մեկնաբանվում է որպես Հայաստանում ՀՅԴ կասեցումից հետո դրական քայլ այդ կուսակցության նկատմամբ, ապա Սուրբ Էջմիածնի հոգեւորականների ընտրությունն էլ կապվում է ռամկավարների անվան հետ: Ո՞ր դեպքում ավելի դյուրին կլինի կարգավորել երկու աթոռների հարաբերությունները:

— Ոչ մեկը եւ ոչ էլ մյուսը: Հայաստանյայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցին Ամենայն Հայոց կաթողիկոսանիստ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին իր կենտրոնով ազգային, վերկուսակցական հաստատություն է: Նրա գահակալին՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին, կամոքն Աստծո եւ Ազգի, ընտրում է Ազգային եկեղեցական ժողովը՝ ներկայացված իր պատգամավորներով, իսկ ինչ վերաբերում է Աթոռների հարաբերությունների կարգավորմանը, ապա ըստ խնդիրների տեսակի եւ կարեւորության, հարցերը իրենց լուծումն են գտնում ազգային-եկեղեցական համապատասխան կառույցներում:

— Ինչո՞վ է պայմանավորված կաթողիկոսի ընտրության շուրջ ստեղծված լարված վիճակը: Դուք կանխատեսո՞ւմ էիք այսչափ քաղաքականացում եւ շահարկում:

— Ամենից նախ, որ 131-րդ Հայրապետի ընտրությունը կայանում է անկախ պետականության իրականության ժողովրդավար պայմաններում, եւ ապա, նկատի պետք է առնել Հայ Առաքելական Եկեղեցու եւ Ամենայն Հայոց ազգընտիր Հայրապետի բացառիկ կարեւորությունը ազգային կյանքում ներս: Մեզ համար որոշ առումով կանխատեսելի էր, որ կաթողիկոսական ընտրությունը պիտի ընթանար ոչ այնքան սահուն, որովհետեւ այն պիտի կազմակերպվեր 1945 թվականին մշակված եւ հաստատված մի կանոնադրության հիման վրա: Անաստվածության տարիներին ստեղծված նման մի կանոնադրություն, բնականաբար, չէր կարող լինել անթերի ու ամբողջական եւ պատշաճել ներկա իրավիճակներին, մանավանդ, երբ նկատի ունենանք, որ այսօր մեր եկեղեցում բացակայում են եկեղեցական կազմակերպական կյանքի գործուն, արդյունավետ կառույցները, եւ, որ առավել էական է, Էջմիածին-Անթիլիաս 1956 թվականի տխուր միջադեպը, որով խաթարված է Հայ եկեղեցու բնականոն կյանքը:

Կաթողիկոսական ընտրությունների քաղաքականացման կամ շահարկման մասին Ձեր հարցադրումը, երբ հիմք ունի անգամ, մեզ՝ եկեղեցականներին չի մտահոգում, քանզի անվարան է մեր համոզմը, որ Սուրբ Հոգին է առաջնորդելու մեզ ընտրություններում եւ մենք, ինչպես նաեւ Ազգային Եկեղեցական ժողովի աշխարհիկ պատգամավորները, կատարելու ենք կամքը Աստծո եւ Ազգի՝ ունկնդիր իրենց խղճի ձայնին:

— Երբ Գարեգին Բ-ն ընտրվի կաթողիկոս, այդ դեպքում նա որքանո՞վ կկարողանա օգտագործել իր լծակները Հայ եկեղեցու միասնականությունը ապահովելու հարցում: Չէ՞ որ Անթիլիասում նոր կաթողիկոս ընտրվելու դեպքում հակառակությունը կարող է շարունակվել, միասնականության երաշխիքներ տեսնո՞ւմ եք:

— Մեծի Տանն Կիլիկիո Կաթողիկոսությունը հակառակ չէ, այլ Հայ եկեղեցու նվիրապետական աթոռներից մեկն է իր իշխանության հստակ սահմաններով: Մենք հավաստում ենք, որ Գարեգին Բ կաթողիկոսը, երբ հայտարարում է, որ ինքը պատրաստ է իր անձը մատուցելու որպես սպասավոր միասնականության, ունի որոշակի հիմքեր, ինչո՞ւ չէ, նաեւ երաշխիքներ: Մենք աղոթում ենք, որ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս ընտրվելու դեպքում Գարեգին Բ Վեհափառի բարի խղճերն ու ցանկությունները դառնան կյանք եւ գործ՝ մեր Եկեղեցին ու Հայրենիքը շենացնելու եւ զորացնելու:

—Մինչեւ հիմա տնօրինելով լծակներին ի՞նչ է արել Գարեգին Բ Վեհափառը Հայ եկեղեցու միասնականության համար:

— 1956 թվականից ի վեր երջանկահիշատակ Վեհափառ Վազգեն Ա Հայրապետը երազել, ձգտել, ջանացել է բանիվ եւ գործով վերականգնված տեսնել եկեղեցական ազգային կյանքի խաղաղությունը, ինչպես նաեւ միասնականությունը, սերը եւ եղբայրությունը Մայր Աթոռ Սբ. Էջմիածնի եւ Անթիլիասի միջեւ: Ուրախ ենք արձանագրելու, որ Վազգեն Ա Վեհափառ Հայրապետը իր կյանքի վերջին տարիներին եւ Գարեգին Բ կաթողիկոսը վերագտել էին 1963-ի Երուսաղեմյան ողջագուրման ոգին եւ ձեռնամուխ եղել բանակցությունների:

— Մինչեւ հիմա Ձեր նկատմամբ որեւէ ճնշում եղե՞լ է, որպեսզի փոխեք կաթողիկոս ընտրվելու Ձեր մտադրությունը:

— «Ճնշումը» պետք է ներառեր կաթողիկոսության թեկնածությունից հրաժարում, հայտարարություն, որը մենք առ այսօր չենք կատարել: Միայն չխառնվելու համար հիշեցնենք մեր տեսակետը. «Երբ Գարեգին Բ-ն եւ ես հայտնվենք իրար կողքի ընտրության մեջ, ես իմ թեկնածությունը կհանեմ»:

— Չե՞ք կարծում, որ կաթողիկոսական աթոռի շուրջ ծավալված այս սուր ընտրապայքարը կարող է ի վերջո «վարկաբեկել» եւ Աթոռը եւ ապագա ընտրյալին:

— Նման որակավորման որեւէ հիմք եւ առիթ չենք տեսնում կաթողիկոսական ներկա ընտրություններում, թեեւ, պետք է խոստովանել, որ եկեղեցական երկփեղկված եւ չկանոնակարգված կյանքի հետեւանքով այն ընթանում է որոշ բարդություններով: Ինչեւէ, գահը Լուսավորչի վեհ է ու նվիրական յուրաքանչյուր հայորդու համար, իսկ ընտրյալը՝ Հայրապետ աստվածընտրյալ եւ ազգընտիր:

ՏԻԳՐԱՆ ՊԱՍԵՐՅԱՆ

ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՀԱԲԵԿՉՈՒԹՅՈՒՆ

Թուրքիան ամրանո՞ւմ է Հյուսիսային Իրաքում

Լրանում է թուրքական զորքի Հյուսիսային Իրաք ներխուժման 6-րդ օրը եւ արդեն կարելի է հանգել Անկարայի իսկական նպատակների եւ ձեռք բերված արդյունքների մասին որոշ եզրահանգումների: Նախ «ահաբեկիչների հենակետերի ոչնչացման» վարկածի մասին: Նման նպատակ հետապնդող կողմը սովորաբար գաղտնի է պահում ոչ միայն գործողության իրականացման ժամկետը, այլ նաեւ բուն մտադրությունը՝ հարվածի հանկարծակիությունն ապահովելու համար: Տվյալ դեպքում այս սկզբունքը չէր պահպանվել: Թուրքական մամուլը դեռ ձմռան կեսերին խոսում էր պատրաստվող գարնանային հարձակման մասին, իսկ վերջին շաբաթվա ընթացքում համաշխարհային հանրությունից չէր թաքցնում սահմանի երկարությամբ լրացուցիչ զորամիավորումների կուտակման փաստը: Ինչպես ցույց է տալիս անցյալ տարիների ներխուժումների փորձը, նման դեպքերում ՔԲԿ-ի զինված ջոկատները նախապես հեռանում են իրենց հենակետերից եւ թուրքական զորքի գործողությունները հիմնականում իրենց նպատակին չեն հասնում: Ըստ թուրքական աղբյուրներից ստացվող իրարամերժ հաղորդումների, բացառություն չի կազմել նաեւ վերջին ներխուժումը: Թուրքական օդուժը ռմբակոծում է հետախուզության կողմից նշված օբյեկտները, հրետանային հեռահար կրակ է բացում «հակառակորդի» ենթադրվող դիրքերի վրա, սակայն կողմերի միջեւ ուղղակի ընդհարումներ չկան: Մեկ հայտարարվում է, որ քրդերի սպանված զոհերի քանակն անցնում է 200-ից (այն էլ՝ հեռադիտակներով կատարված դիտարկումների հիման վրա), մեկ էլ պարզվում է, որ հայտնաբերվել է ընդամենը 80-ից 120 դիակ: Թուրքական կողմի սպանված զոհերն էլ հիմնականում ականների պայթյունների հետեւանք են: Ստացվում է, որ թուրքական բանակը կռվում է ենթադրվող հակառակորդի դեմ՝ առանց նրան տեսնելու, հետեւաբար հաջողության մասին հայտարարությունները փաստական հիմքերից զուրկ են: Դա նկատվում էր նաեւ զորքի գործողությունները ղեկավարող հրամանատարության Դիարբեքիրում կազմակերպված (հինգշաբթի երեկոյան) մամուլի ասուլիսի ժամանակ, երբ լրագրողների խայթող հարցերը դժվարին կացության մեջ էին դրել ասուլիսը վարող գեներալին, որը չէր կարողանում պատասխանել ամենաշարքային հարցերին (ինչ քանակություն են կազմում շրջապատված քրդերը, որտեղ են գտնվում նրանց հիմնական ուժերը եւ այլն): Հարց է ծագում, ինչի՞ համար են այսքան աղմուկն ու հսկայական նյութական կորուստները, երբ հայտարարված նպատակին, մեղմ ասած, թուրքական կողմը չի հասել: Այստեղ արդեն առաջին պլան է մղվում հետեւյալ հանգամանքը. գրահատանկային եւ հրետանային հսկայական ուժերի անմիջական մասնակցությունը սահմանից այն կողմ անցկացվող գործողություններին, որոնք փաստ[...]ո կուտակել են Հյուսիսային Իրա[...] վականին ընդարձակ մի տարա[...] եւ, ելնելով թուրքական ղեկավարության հայտարարություններից, չեն պատրաստվում լքել այդ տարածքը, «քանի դեռ արմատախիլ չեն արել ահաբեկչության վերջին հենակետը»: Դա, մեղմ ասած, չափազանց աղոտ պատասխան է, ինչից կարելի է ենթադրել, որ թուրքական բանակը պատրաստվում է հիմնավոր կերպով տեղավորվել Հյուսիսային Իրաքում: Այդ մասին են վկայում նաեւ թուրքական մամուլում վերջերս արծարծվող «սահմանից այն կողմ բուֆերային գոտու ստեղծման» առաջարկները, որոնք վերագրվում են այս կամ այն քաղաքական գործչին (օրինակ՝ Էջեւիթին), սակայն իրականում արտահայտում են իշխանությունների ձգտումը: Անշուշտ, Հյուսիսային Իրաքը Կիպրոս չէ, եւ դժվար թե համաշխարհային հանրությունը համակերպվի նրա օկուպացման հետ: Մի բան այն հայտ է. քանի Իրաքի վարչակարգը ներքին եւ արտաքին գործոնների բերումով ի վիճակի չէ հսկողություն սահմանել իր ողջ տարածքի վրա, թուրքական ներխուժումները շարունակվելու են: Եւ արդյոք ՔԲԿ-ի դեմ պայքարի կարգախոսի հետեւում չի՞ թաքնվում Թուրքիայի ծավալապաշտական քաղաքականությունը:

Ս. Բ.

Ս. ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Հռոմում ոչինչ չի խոսվել Հայոց կաթողիկոսության թեկնածուի մասին

Սկիզբը էջ 1

— Առաջիկա Հայոց կաթողիկոսի թեկնածուի մասին որեւէ խոսակցություն եղա՞վ:

— Ոչ: Ոչ մի խոսք չի եղել առաջիկա կաթողիկոսական թեկնածուի մասին: Եւ դա անշուշտ իրենց իրավասության սահմանի մեջ չի մտնում: Պարզապես նա մաղթեց, որ ամենաարժանավորին Աստված արժանի անի:

— Դուք ո՞ւմ եք տեսնում Ամենայն Հայոց կաթողիկոսի գահին եւ ինչպիսի՞ն է Ձեր կարծիքը ՀՀ Նախագահի հարցազրույցի վերաբերյալ:

— Անշուշտ երբ հեռուստացույցը, ռադիոն, թերթերը կարդում ենք, լսում եւ տեսնում ենք, որ զանազան կարծիքներ են շրջագայում: Ընդհանրապես միակողմանի են եւ ցավոք սրտի, դրանցից ոմանք ինչ-ինչ ազդեցություններով են առաջ մղվում: Այնինչ հավասարապես բոլոր 46 եպիսկոպոսները պետք է ներկայացվեն որպես թեկնածու: Եթե չուզենային, իրենք իրենց անունը կհանեին: Այնուհետեւ, մեծ թեմ ունեցողները պայման չէ, որ անպայման թեկնածու լինեն: Մեր մեջ այնպիսիները կան, որոնք արժանիքներ ունեն, բայց մեծ թեմ չունեն: Նշանակում է, որ նրանք իրավունք չունե՞ն կաթողիկոս լինելու: Այս պարագան է, որ մեր կանոնադրության համաձայն սխալ կերպով է դրված: Ինձ թվում է, թե բոլոր թեմերը պետք է հավասար պատգամավորներ տային: Եւ նույնիսկ այն եպիսկոպոսները, որոնք թեմ չունեին, կարողանային շփում ունենալ թեմերի մեջ: Օրինակ, ինձ բացարձակ առիթ չէ տրված, որեւէ առիթով Հայաստանում որեւէ թեմում պատարագելու եւ քարոզելու: Ինձ թվում է, Հայաստանի Հանրապետության նախագահի կանխագուշակումը սխալ չէ այն իմաստով, որ շատ [illegible] եւ անորոշություն [illegible] րեց: [illegible]

որ միջամտություն լիներ վերեւից, պետության կողմից, որպեսզի հստակեցում տեղի ունենար: Պետությունն այսօր մեզ չի պարտադրում, որ անպայման Գարեգին կաթողիկոսին ընտրենք, բայց նաեւ մեզ մի տեսակ արտահայտում է այդ ուղղությամբ, որպեսզի նրա կաթողիկոսացման հնարավորությունը եւս նկատի առնենք: Ներկա ժամանակներում, այս բարդ, իրարամերժ, հակասական պայմանների շրջանում դա լավագույն լուծումը պետք է համարենք: Ես անձնապես նրան ճանաչում եմ 1951 թվականից, երբ Անթիլիաս ուսանող ընդունվեցի, նա սարկավագ էր: Եւ հատկապես 1977 թվականին, երբ նա Կիլիկիայում աթոռակից կաթողիկոս ընտրվեց, ես այն ժամանակ Անգլիայի հայոց թեմի առաջնորդն էի, եւ Մայր աթոռ Ս. Էջմիածնի պատգամավորներից Սեռովբե սրբազանի հետ երկուսով ներկայացնում էինք Մայր աթոռը: Օծման ժամանակ ես էլ իմ աջը դրեցի նրա գլխին, այնպես որ Սուրբ Էջմիածնի օրհնությունն էլ իմ եւ Սեռովբե սրբազանի միջոցով հասել է նրան: Ինձ թվում է, որ նա կուսակցական այդ նեղ, հին օրերի պայքարից դուրս եկած, ավելի լայնախոհ անձ է դարձել: Դա հայ եկեղեցուն պատիվ կբերի: Թող հնարավորություն տրվի, Աստված մյուսներին էլ դուռ կբացի: Եթե Աստծո նախախնամական ծրագրին հակառակ չլինենք: Մեր բոլորի կամքերը ոչ մեկ դեր չեն կարող ունենալ Աստվածային ամբողջական կամքի դիմաց:

— Երբ Գարեգին Վեհափառը չընտրվի, դուք ձեր թեկնածությունը կդնե՞ք:

— Հակառակ պարագային, երբ Գարեգին կաթողիկոսը իր թեկնածությունը չդնի, ես իմ աղոթքով Աստծուց կխնդրեմ ինձ ուղղություն պարգեւի: Հիմա չեմ կարող ասել, թե ինչ կարող եմ անել:

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

1941-1945

Մեր առաջին ակնարկում մենք արդեն ասել ենք, որ դեռ 1941 թ. օգոստոսին Հայաստանի հասարակայնության մի խումբ նշանավոր ներկայացուցիչներ՝ Մարտիրոս Սարյանը, Ավետիք Իսահակյանը, Վաղարշ Վաղարշյանը, Հայկանուշ Դանիելյանը, Հովսեփ Օրբելին և ուրիշներ արտասահմանյան երկրների հայերին դիմեցին հայ ժողովրդի բոլոր զավակներին զենքով ֆաշիստական զավթիչների դեմ պայքարելու համար միավորվելու կոչով: Այդ դիմումը ջերմ արձագանք գտավ աշխարհի բոլոր հայ համայնքներում և, ինչպես ցույց տվեց կյանքը, սփյուռքահայերի բոլոր առաջադիմական ուժերը դարձան հակաֆաշիստական պայքարի եռանդուն մասնակիցներ: Հակաֆաշիստական ճակատամարտում սփյուռքահայերի մաս-

Հաղթանակի 50-ամյակի առթիվ

Սփյուռքի հայերը՝ մայր հայրենիքին

նակցության ներդրման ձևերից մեկը դարձավ Խորհրդային Միությանն օգնությունը: Կարմիր բանակի համար տանկային շարասյուներ կառուցելու նպատակով՝ նրանց լայնորեն ծավալված դրամական միջոցների ու թանկարժեք իրերի հանգանակման հայրենասիրական արշավը: Բոլոր արտասահմանյան երկրներում, որտեղ հայ համայնքներ կային՝ Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկայում, Միջին Արևելքի երկրներում, Իրանում ու Կիպրոսում, բազմաթիվ այլ երկրներում լայն արշավ ծավալվեց «Սասունցի Դավիթ», «Գեներալ Բաղրամյան» տանկային շարասյուների կառուցման և Կարմիր բանակի մյուս կարիքների համար միջոցների հանգանակման նպատակով: Սփյուռքահայերի այդ հայրենասիրական շարժման միավորիչ կենտրոնը դարձավ Էջմիածնի վեհարանը՝ աշխարհի բոլոր հավատացյալ հայերի հոգևոր կենտրոնը:

Եվ այս գործում մեծ է հանգուցյալ կաթողիկոս Գևորգ Չորեքչյանի ավանդը: Թեև տասնամյակներ են անցել դրանից հետո, բայց այսօր էլ մեծագույն հետաքրքրությամբ է ընթերցվում Պաշտպանության պետական կոմիտեի նախագահ Ստալինի հետ նրա նամակագրությունը այն ակտիվ ու բարեբեր գործունեության մասին, որ ծավալում էր հայ եկեղեցին այդ դժնդակ տարիներին: Պատերազմի սկզբից շատ չանցած Էջմիածնի վեհարանի հասցեով սկսեցին հաղորդումներ ստացվել այն մասին, որ տարբեր երկրների հայերը թանկարժեք իրեր և դրամական միջոցներ են հանգանակում Կարմիր բանակի համար մարտական տեխնիկայի կառուցման նպատակով: Արդեն մեկ տարում Էջմիածնի վեհարանում կուտակվեցին այնքան միջոցներ, որ արդեն 1943 թ. հունվարին նա ԽՍՀՄ պետբանկին հանձնեց 800 հազար ռուբլի ոսկեղեն խոշոր ադամանդներով, ինչպես նաև 1000 անգլիական ֆունտ ստեռլինգ և 50 հազար ռուբլի կանխիկ դրամ «Սասունցի Դավիթ» տանկային շարասյան կառուցման համար:

Սփյուռքահայերից թանկարժեք իրեր և դրամական միջոցներ էին ստացվում նաև ամբողջ 1943 թ.: Օրինակ, մինչև սեպտեմբեր Նյու Յորքից ստացվել էր 105 հազար դոլլար, Թեհրանից և Թավրիզից ավելի քան 1187000 ռիալ, Երուսաղեմից, Բեյրութից և Կիպրոսից 15200 անգլիական ֆունտ ստեռլինգ, Սպահանից 30000 թուման, Հարավային Ամերիկայից և ԱՄՆ-ի Ֆրեզնո քաղաքից 15800 դոլլար և այլն: Բոլոր գումարները ստացվում էին ինչպես անմիջականորեն Էջմիածնի վեհարանում, այնպես էլ Մոսկվայի միջոցով ԽՍՀՄ պետբանկում: Այսպես, ԽՍՀՄ պետբանկի հայկական գրասենյակի կառավարիչը իր նամակներից մեկում կաթողիկոս Գևորգ Չո-

րեքչյանին հայտնեց, որ ի լրումն սփյուռքահայերից ստացված գումարների մասին ավելի վաղ ուղարկված տեղեկանքի, Լոնդոնից և Թեհրանից դարձյալ Մոսկվայում ստացվել է ավելի քան 268885 ռուբլի դոլլար և ֆունտ ստեռլինգ: Այդ խոշոր գումարները թույլ տվեցին հաջողությամբ ավարտել «Սասունցի Դավիթ» տանկային շարասյան կառուցումը և 1944 թ. փետրվարին այն ուղարկել ռազմաճակատ:

Կարմիր բանակի զրահատանկային զորքերի հրամանատարության Չորեքչյանին հղած 1944 թ. ապրիլի 4-ի հեռագրում ասվում էր, որ տանկիստ ռազմիկները, ընդունելով «Սասունցի Դավիթ» շարասյան տանկերը «երդվել են անխնա ջախջախել գերմանացի զավթիչներին: Տանկային շարասյու-

նը շարժվել է դեպի ռազմաճակատ»:

Այդ ուղերձն ստանալով, կաթողիկոս Չորեքչյանը անմիջապես հեռագիր ուղարկեց Ստալինին, որտեղ մասնավորապես նշում էր, որ «արտասահ-

մանի հայերը, հետևելով իրենց պաշտելի Էջմիածնի կաթողիկոսության օրինակին, իրենց սուրբ նվիրատվություններն են անում «Սասունցի Դավիթ» տանկային շարասյան կառուցման համար»: Այն կատարելությունը, որ առաջին շարասյունն արդեն հաջողությամբ մարտնչում է ռազմաճակատում, գրում էր կաթողիկոսը, արդեն սկսված է «Սասունցի Դավիթ» երկրորդ տանկային շարասյան կառուցման համար միջոցների հանգանակությունը: Պատասխան հեռագրով Ստալինը սփյուռքի հավատացյալ հայերին հայտնեց իր ողջույնը և Կարմիր բանակի երախտագիտությունը:

Արտասահմանի հայ համայնքները, հաղորդելով հանգանակված գումարների մասին, ուղերձներում ու հեռագրերում հպարտություն էին արտահայտում, որ հարազատ հայ ժողովուրդը աշխարհի բոլոր խաղաղասեր ժողովուրդների հետ միասնական շարքում մարտնչում է ֆաշիզմի դեմ:

Ճակատագրի կամքով Ամերիկայի ու Եվրոպայի բազմաթիվ երկրների քաղաքացիներ դարձած հազարավոր հայեր այդ երկրների հայրենասերների հետ միասին մարտական մասնակցություն էին ունենում հակաֆաշիստական զինված պայքարին: Այս առումով առանձնահատուկ տեղ են զբաղեցնում Ֆրանսիայի հայերը: Այստեղ հայտնի հակաֆաշիստ գործիչներ Դավիթ Դավթյանի, Մեսրոպ Ասատրյանի, Հարություն Մարտիկյանի, Շահեն Տատուրյանի և շատ ուրիշների նախաձեռնությամբ հիմնվեց «Ֆրանսիայի ազատագրման պայքարի հայկական ազգային ճակատի կոմիտե», որը բուռն հակաֆաշիստական գործունեություն ծավալ-

եց այդ երկրում ապրող հայերին հակաֆաշիստական պայքարի մասնակիցներ դարձնելու համար:

Ֆրանսիայի Դիմադրության շարժման մեջ աշխարհով մեկ հռչակվեց բանաստեղծ, կոմունիստ Միսաք Մանուշյանի հակաֆաշիստական խումբը: 1942-1943 թթ. այն գործում էր Փարիզում և Սենի ու Մառնի դեպարտամենտներում և գերմանացի զավթիչների սարսափն էր: Խմբին գեստապոյականներին մատնեց մի դավաճան: 1944 թ. փետրվարի 21-ին, մահից առաջ Միսաքը կնոջը գրեց. «Ես կմեռնեմ մեր Ազատագրության բանակի և մեռնում եմ հաղթանակի և իմ նպատակի շեմին: Երջանիկ եմ նրանց, ովքեր կապրեն մեզնից հետո և կվայելեն խաղաղության ու ազատության բերկրանքը: Ես վստահ եմ, որ ֆրանսիացի ժո-

ղովուրդը և ազատության բոլոր մարտիկները կկարողանան արժանավայել հարգել մեր հիշատակը»:

Ֆրանսիայի կառավարությունը բարձր գնահատեց Միսաք Մանուշյանի խմբի մարտիկների սխրանքներն ու հերոսությունը: Արդեն 1944 թ. նա Միսաք Մանուշյանին հետմահու պարգևատրեց Պատվո լեգեոնի շքանշանով և նրան շնորհեց Ֆրանսիայի ազգային հերոսի բարձր կոչում: Փարիզի փողոցներից մեկը կրում է «Մանուշյանի խմբի» անունը: Ֆրանսիացի շատ բանաստեղծներ և գրողներ ստեղծագործություններ են նվիրել Մանուշյանի խմբին: Լուի Արագոնը գրեց «Մանուշյանի խումբը» հռչակավոր բանաստեղծությունը: Միսաք Մանուշյանի և իր խմբի գործունեությունը մեծ տեղ է զբաղեցնում ներքին Դիմադրության ֆրանսիական ուժերի գնդապետ Գաստոն Լառոշի «Նրանց անվանում էին օտարերկրացիներ» հիմնարար աշխատությունում: Երբ Հայաստանում հրատարակվեց Միսաք Մանուշյանի բանաստեղծությունների «Իմ երգը» ժողովածուն, դրա նախաբանը գրեց միջազգային հեղափոխական շարժման նշանավոր գործիչ Ժակ Դյուկլոն:

Բուլղարիայում, որի Սոֆիա, Պլովդիվ, Վառնա, Բուրգաս և այլ քաղաքներում շուրջ 35000 հայ էր ապրում, հիմնվեց Հայերի հայրենական ճակատի կոմիտե: Այն գլխավորում էր վառնեցի Կարծիկ Կարծիկովը (Կարծիկյան): Որպես հեղափոխական շարժման նշանավոր մասնակից, Բուլղարիայի բանվորական կուսակցության հիմնադիրներից մեկը, նա նախքան ձերբակալվել է և հալածանքների ենթարկվել: Բուլղարիայի գերմանական օկուպացման օրերին Կարծիկովը դարձավ հակաֆաշիստական պայքարի նշանավոր կազմակերպիչներից մեկը: Հակաֆաշիստական պայքարում ունեցած մեծ վաստակի համար գեներալ-մա-

յոր Կարծիկ Կարծիկովը պարգևատրվեց Լենինի շքանշանով, նրան շնորհվեց Բուլղարիայի սոցիալիստական աշխատանքի հերոսի բարձր կոչում:

Բուլղարիայի հակաֆաշիստ մարտիկների մեջ արժանի տեղ է գրավում նույն փառաբանված պարտիզանուհի Սաշկան: Պարտիզաններն այդպես էին անվանում Հերմինե Ռազգրավյանին, որը ծագումով հայ էր, ծնվել էր Սոֆիայում 1926 թ.: Մեծ եղեռնից փրկվելով, նրա ծնողները ապաստան էին գտել Բուլղարիայում: Աղջիկը 18 տարին նոր էր լրացել, բայց նա կատարում էր բազմաթիվ պատասխանատու, երբեմն կյանքի համար խիստ վտանգավոր առաջադրանքներ և թշնամու կողմից ստացավ «Անորսալի հերոսուհի Սաշկա» մականունը: Ֆաշիստները բռ-

նեցին նրան, բայց նա արիաբար ընդունեց մահը և չմատնեց ընկերներին: Բուլղարիայի ժողովուրդը խորապես հարգում է Սաշկա Ռազգրավյանի հիշատակը: Բուլղարիայի Հայրենական ճակատը բարձրացրեց թաղերից մեկը, որը նվիրված է առասպելական պարտիզանուհի Սաշկայի՝ 19-ամյա հայուհի Հերմինե Ռազգրավյանի հիշատակին:

Տասնյակ հազար հայեր ֆաշիստ ագրեսորների դեմ մարտնչում էին մեր դաշնակիցների՝ ԱՄՆ-ի, Անգլիայի, Ֆրանսիայի զորքերի կազմում, հանդիսանալով այդ երկրների քաղաքացիներ: Օրինակ, հենց միայն ԱՄՆ-ի բանակում կռվում էին 20 հազարից ավելի ամերիկահայեր: ԱՄՆ-ի ռազմական նախարարության լրատվական բյուրոյի տվյալների համաձայն, 12 հազարից ավելի հայեր ամերիկացիների հետ ուս-ուսի տված մարտնչել են Խաղաղ օվկիանոսի ջրերում և կղզիներում, Հյուսիսային Աֆրիկայում, Իտալիայում, Ֆրանսիայում, Բելգիայում և Գերմանիայում: Հայերը Բրիտանական կղզիներում նույնպես կռվել են ԱՄՆ-ի և Անգլիայի օդային ուժերի կազմում:

Ամերիկյան մամուլի էջերում առավելներ էին գրվում Քանիքարյանների գերդաստանի անդամների հերոսության ու սխրանքի մասին: Սարգիս Քանիքարյանը ռազմական նավատորմի ծովային ինժեներ էր: Ալբերտը կռվել է Ֆրանսիայում, ամերիկյան զորքերի շարքում, Ժիրայրը ռմբակոծիչ օդանավ էր վարում: Հովսեփը ռազմածովային ուժերում էր Կարմիր խաչի ջոկատում: Արծիվը և Հայկը օդաչուներ էին և կռվում էին արևմտյան ռազմաճակատում: Վահագնը զինվորական կարգերով էր, Կարոն հետևակային: Ամերիկահայ Քանիքարյանի անվեհեր որդիների փառահեղ կրծքերը զարդարվեցին բազմաթիվ զինվորական շքանշաններով ու դրոշակներով:

Կարելի է նշել բազմաթիվ այլ ամերիկահայերի, որոնք արժանացել են ԱՄՆ-ի բարձր պարգևների: Նրանց թվում է լեյտենանտ Ջերալդ Պետրոսյանը, որը վարում էր «Թռչող ամրոց» ռմբակոծիչը: Նրա պարգևագրում գրված է. «Կռիվների ժամանակ այս օդաչուի դրսևորած անվեհերությունը, քաջությունը և մարտական հմտությունը պատիվ են բերում թե անձամբ նրան, և թե Միացյալ Նահանգների զինված ուժերին»: Նրա պես մեծ ժողովրդականություն էր վայելում ամերիկահայ լեյտենանտ Կոստյանը: Անգլիայի երկնքում գերմանացի հինգ օդաչուների դեմ մղած բազմաթիվ օդային մենամարտերում նա խոցեց հինգ թշնամական ինքնաթիռ: Նա զոհվեց դաշնակից Անգլիան պաշտպանելիս: Կոստյանը հետմահու պարգևատրվեց «Թռիչքային ակնառու ծառայության համար» խաչով:

Գերազանց օդաչուի համբավ ստացած լեյտենանտ Սեն Պարսամյանը իր մարտական ծառայությունն սկսեց Հյուսիսային Աֆրիկայի երկնքում մղված օդային մարտերում, ապա այդ ընթացքում Միջերկրական ծովի ափերի վրա և իր մարտական ուղին ավարտեց Իտալիայի և Ֆրանսիայի հարավում: Սեն Պարսամյանի կուրծքը զարդարված էր մեդալներով ու Մարտական խաչով, 2 Արծաթե աստղերով, Բրոնզե աստղով և Կաղնու ճյուղի երեք մեդալներով:

Վարդանյան Սարգսյանը առաջին աշխարհամարտի ժամանակ կայսերական Գերմանիայի դաշնակիցների դեմ մարտնչում էր անգլիական զորքերի կազմում: Նրա որդիներ Միհրանը, Միսաքը և Թորոսը ֆաշիստական Գերմանիայի դեմ կռվում էին ամերիկյան բանակի շարքերում: Միհրանը և Միսաքը կռվում էին Ֆրանսիայի ռազմաճակատում, իսկ Թորոսը՝ Հեռավոր Արևելքում, Ճապոնիայի դեմ: Նույն ռազմաճակատում էր մարտնչում նաև ամերիկահայ ռազմածովային օդաչու Ռիչարդ (Տիգրան) Մալխասյանը: Խաղաղ օվկիանոսի ջրերի թշնամական օբյեկտների վրա հարձակման Տիգրանը 53 օդային հարձակում կատարեց: Ինչպես գրեց հայկական «Արևմուտք» թերթը (Փարիզ), Մալխասյանի օդանավը օդային հարձակումներ են կատարել թշնամու 144 նավ խորտակելով 34-ը և վնասելով 91-ը: Բացի դրանից, Մալխասյանի օդանավի օդաչուները ոչնչացրին թշնամու 24 օդանավ և վնասեցին 44-ը:

Նման օրինակներ շատ են:

Պատերազմից առաջ հայկական մեծ համայնք կար նաև Հունաստանում: Հիտլերյան հորդաների կողմից Հունաստանի օկուպացման առաջին իսկ օրերին հույն հայրենասերների հետ միասին նրանց դեմ ոտքի ելան նաև հայ ժողովրդի զավակները: Ինչպես գրեց հունահայերի ժողովրդական ճակատի օրգան «Նոր կյանք» թերթը, Հունաստանի առաջավոր հայերը իրենց պարտքն էին կատարում թե երկրորդ հայրենիքի՝ Հելլադայի, հույն ազնիվ ժողովրդի հանդեպ, և թե իրենց հայրենիքի՝ Խորհրդային Հայաստանի ու Խորհրդային Միության հանդեպ: Թերթը նշում էր բազմաթիվ հայ հերոսների անուններ, որոնք գերմանացի զավթիչների դեմ մարտնչում էին Հունաստանի ժողովրդաազատագրական բանակի՝ ԷԼԱՍ ԷԱՄ-ի շարքերում. Սարգսյան, Աճեմյան, Թովմասյան, Զիլֆիկյան, Պողոսյան, Գևորգյան, Բաղդասարյան և շատ ուրիշներ:

Հունաստանի հակաֆաշիստական պայքարում առանձնահատուկ տեղ են գրավում հայերի պարտիզանական «Ազատություն» ջոկատի մարտական գործողությունները, որի շարքերում մարտնչում էին Հայկական լեռներից Հունաստանի ժողովրդաազատագրական բանակի կողմն անցած 1000-ից ավելի մարտիկներ: Ինչպես տեսնում ենք, ընթերցող, հայ ժողովուրդը ակտիվորեն մարտնչելով կռվում էր ֆաշիզմի դեմ ոչ միայն խորհրդային զինված ուժերի կազմում, որի շարքերում կային 600 հազարից ավելի հայ շարքային զինվորներ, սպաներ, գեներալներ և ծովակալներ, այլև եվրոպական ու հեռավորարևելյան ռազմաբեմերում մեր արևմտյան դաշնակիցների զորքերի կազմում, Եվրոպայի դիմադրության շարժման մասնակիցների շարքերում: Դա համոզվեցինք, ընթերցող, որ սփյուռքահայերի ավանդը ծանրակշիռ է նաև Կարմիր բանակին նյութական օգնության գործում:

ԱՐՏՈՐ ՍՈՒՔԻԱՍՅԱՆ
Պատմագիտության դոկտոր
ՀՀ գիտության վաստակավոր գործիչ

digitised by A.R.A.R.@

Միջազգային

Թուրքական մամուլը Հայաստան-Թուրքիա հարաբերությունների մասին

Նախորդ հրապարակումներում արդեն անդրադարձել ենք Հայաստան-Թուրքիա երկխոսության նոր փուլին: Այսօրվանից սկսած, ինչպես և խոստացել էինք, ձեզ ենք ներկայացնում թուրքական մամուլում տեղ գտած առանձնապես հետաքրքիր նյութերի թարգմանությունը: Նախապես ասենք, որ այս ընագավառում առաջնությունը պատկանում է «Միլլիյեթին», որն առանձին համառությամբ և համարյա ամեն օր իր էջերում շոշափում է երկկողմ հարաբերությունների հարցը: Մնացած թերթերն այս խնդրին անդրադառնում են պարբերաբար: Իսկ «Ջումհուրիյեթը», որը մինչև վերջերս անհասկանալի անտարբերություն էր ցուցաբերում նշանակվող հարցի նկատմամբ, մարտի կեսերին սկսեց լույս ընծայել այդ թեմայով և «Հայ-թուրքական հարաբերություններ» խորագրի տակ մի հոդվածաշար ներկայացրեց՝ նվիրված թուրքահայ համայնքի ներկային և խնդիրներին: Թարգմանությունները տրվում են կրճատումներով, առանց մեկնաբանությունների: Նախապես զգուշացնում ենք, որ ներկայացվող տեսակետները հաճախ հեռու են օբյեկտիվ լինելուց, և երբեմն առկա է ցանկալին իրականի տեղ դնելու միտումը:

Վտանգավոր մերձեցում Հայաստանի հետ

Լայն Մարք Իբրահիմօղլու
«Ջումհուրիյեթ», փետրվար 17

Ինչպես հայտնի դարձավ, վարչապետ Թանսու Չիլլեր Թուրքիայի Ամերիկայում դեսպանի միջոցով նախագահ Յալըմ Էրեզին որոշ հանձնարարականներ է տվել Հայաստանի հետ առևտրական հարաբերությունները զարգացնելու ուղղությամբ: Ակնհայտ է, որ Թուրքիան հակված է Հայաստանի հետ սահմանները բացելու: Սակայն որոշ դիվանագետներ գտնում են, որ այս միտումը խիստ վտանգավոր է և կարող է դանդաղեցնել ադրբեջանական տարածքներից Հայաստանի հեռանալը: Կարող է կրկնվել այն եղելությունը, երբ Թուրքիան, առանց դիմացի կողմից որևէ զիջում ստանալու, իր վետոն հետ էր քաշել ՆԱՏՕ-ի զինվորական թևը Հունաստանի վերադարձի խնդրի կապակցությամբ: Թուրքիան շահագրգռված է ցամաքից և օդից շրջափակել Հայաստանը... որը հետո թուրքական հանրային կարծիքի հակակրանքը շահելու համար շփման մեջ է մեծ ազդեցիկ ԱՀԿ-ի գլխավոր նախագահ Այվազյան Թուրքերի հետ:

Երևանի կատարած քայլերին զուգահեռ Անկարան էլ, այս երկրի հետ հարաբերությունները զարգացնելով նորմալացմանը, սկսել է նույնատեսակ, առաջիկայում սահմանների դռները բացելու մասին: Դիվանագիտական շրջանակները գտնում են, որ երկրում այս նախաձեռնությունները հետապնդում են նեղ ... փոխադարձ հարաբերությունները բարելավելու համար: Սակայն նույն շրջանակները համոզված են, որ Ադրբեջանը դեռ պատրաստ չէ նման մերձեցման, հետևաբար Թուրքիան չպետք է շտապ քայլեր ձեռնարկի: Երբ, գտնում են նրանք, վարչապետը հանձնարարություններ է տվել Յալըմ Էրեզին, ապա դրանց կատարումը պետք է պայմանավորվի «հիմնական խնդրի»՝ նոր ադրբեջանական տարածքներից հեռանալու հետ:

Մյուս կողմից Թուրքիան հայտնվել է բավական նախանձելի կացության մեջ, ունենալով ռազմավարական դիրքից: Հայաստանի և Ադրբեջանի միջև առևտրական կապերը ընդհատված են: Երկու երկրների միջև կատարվում է սահմանափակ առևտուր, և նրանք շարունակում են օգտվել օդային տարածքից: Մինչդեռ Թուրքիան Ադրբեջանի արտահանման փակել է իր ցամաքային և օդային տարածքը Հայաստանի համար: Ուշադրության արժանի է Ադրբեջանի և Հայաստանի միջև կատարվող առևտուրը: Անկարայի դիվանագիտական շրջանները նաև նշում են, որ միջազգային մարդասիրական օգնություն են փոխադրում Ադրբեջանին պատկանող Նախիջևան:

Օժանդակություն Հայաստանին...

Սամի Քոհեն
«Միլլիյեթ», փետրվար 16

Երկու շաբաթ առաջ Վաշինգտոնում գտնվելիս տեղեկացրել էի, որ սենատոր Բոբ Դոուլի կողմից Սենատ ներկայացված «մարդասիրական օգնության միջանցքի» նախագիծը մի օրենքով կներկայացվի Կոնգրես: Այսօր մեզ համար անակնկալ չէ այն փաստը, որ Կոնգրեսի մարդկային իրավունքների հանձնաժողովի նախագահ Քրիս Սմիթը ու Ջոզեֆ Քենեդին նույն օրն այն ներկայացրել են: Երկու նախագծերով էլ նախատեսված է ամերիկյան օգնության դադարեցումն այն երկրներին, որոնք պատժամիջոցներ են կիրառում ԱՄՆ-ից մարդասիրական օգնություն ստացող երկրների նկատմամբ: Սենատոր Դոուլը հենց սկզբում հայտարարել էր, որ գլխավոր թիրախը Թուրքիան է: Սենատի մեծամասնության լիդեր Դոուլը գտնում է, որ Թուրքիան խանգարում է Հայաստան ամերիկյան մարդասիրական օգնության առաքմանը և Կոնգրեսը պետք է ճնշում գործադրի նրա դիրքորոշման փոխելու համար:

Կոնգրեսում և պետական դեպարտամենտում ունեցած զրույցների ժամանակ փորձեցինք պարզել, թե ինչքանով է մեծ այս նախագծի հաստատման հնարավորությունը: «Չեչին է, ասացին մեզ, սակայն ինչ իմանաս...»: Առայժմ հայտնի չէ, թե ինչ նախագծեր երբ կքննարկվեն Կոնգրեսում և դրանք ինչպես կփոխվեն: Երբ նույնիսկ նման որոշում կայացվի, Քլինթոնի վարչակարգը կարող է այն մերժել կամ չկիրառել, երբ գտնի, որ «այն հակասում է ԱՄՆ-ի ազգային շահերին»: Ընդհանուր զգացողությունն այն է, որ Քլինթոնն այդ քայլին չի դիմի:

Ուրեմն ինչու՞ են խիստ ջանքեր վատնում Դոուլն ու համախոհները: Երևի գլխավոր պատճառը հայազգի ընտրողներից ակնկալվող աջակցությունն է: Համենայնդեպս նման հավանականություն կա՝ նախագահության ընտրություններին իր թեկնածությունը դնելու պատրաստվող Դոուլը: Երբ նույնիսկ Կոնգրեսը հավանություն չտա այդ նախագծերին, նման կետեր կարող են վնաս հասցնել Թուրքիային, դարձնելով նրան Կապիտոլիումի անհիմն մեղադրանքների և հարձակումների թիրախ: Իսկ դա առանց հետևանքի սպառնալիք կգտնի ԱՄՆ-Թուրքիա փոխհարաբերություններին, ինչպես նաև կխոչընդոտի Թուրքիայի և Հայաստանի միջև հարաբերությունների նորմալացման հնարավորությունը: Նախ նախագիծն անտեսում է որոշ հանգամանքներ:

Անկարան հանցավորի համար չէ, որ պատժամիջոցներ է կիրառում Հայաստանի նկատմամբ: Դրա պատճառն այն է, որ զավթել են ոչ միայն Ղարաբաղը, այլ նաև ադրբեջանական հողերի 20 տոկոսը: Հակամարտության սկզբնական շրջանում Թուրքիան իր մարդասիրական օգնությունը ցույց տվեց Հայաստանին, սակայն պատերազմի հետագա փուլում դիմեց շրջափակմանը: Հենց որ հարցի խաղաղ լուծման հնարավորություն ուրվագծվի, Անկարան անհապաղ կհրաժարվի պատժամիջոցներից և բնականոն հարաբերություններ կհաստատի Երևանի հետ:

Ընդունենք նաև, որ ԱՄՆ-ը հրաժարվում է մարդասիրական օգնություն տրամադրել Ադրբեջանին, որի միլիոնավոր փախստականներ լքել են իրենց տունն ու տեղը և դարձել գաղթական: Այս մասին պետք է հիշել նաև, որ ԱՄՆ-ից պահանջում են «պատժել» Թուրքիային:

Նման կամպանիաները ոչ մի կողմի համար ձեռնտու չեն, չեն նպաստի նաև Թուրքիա-Հայաստան հարաբերությունների կարգավորմանը: Իսկ այսօր դրա համար առկա են հարմար նախադրյալներ:

Թուրքիայի հետ լավ հարաբերությունները Հայաստանի օգտին են: Դա, տնտեսական շահից բացի, Երևանին կտա նաև քաղաքական դիվիդենտներ: Երևանն ավելի հեշտորեն կարող է համաձայնության գալ Բաքվի հետ... Ավելի լրջորեն կհանդիպի նավթամուղը Հայաստանի տարածքով անցկացնելու հարցը... Նման առավելություններ կստանա նաև Թուրքիան: Վերջերս Կարսի և Իգդիրի նահանգապետները պահանջեցին սահմանները անհապաղ բացել և առևտուր սկսել Հայաստանի հետ... Թուրքիան կարող է նպաստել Երևանի և Բաքվի հաշտեցմանը... Եվ այսպիսով առավելությունը չի տրվի Թեհրանին և Մոսկվային... Կովկասում ջանքերը պետք է գործադրվեն այս ուղղությամբ, այլ ոչ թե Վաշինգտոնում լոբբինգով զբաղվող որոշ անձանց և նախապաշարումներ ունեցող որոշ խմբերին համոզելու համար ծախսված ջանքերով:

Այժմ երկու հոդված Հայաստան-Թուրքիա մերձեցման հեռանկարին Բաքվի արձագանքի մասին

Ադրբեջանը դեմ է

«Միլլիյեթ», փետրվար 24
Բարչըն Յընանց

Ադրբեջանը դեմ է Թուրքիայի կողմից Հայաստանի նկատմամբ կիրառվող կոշտ քաղաքականության փոփոխմանը: Այս մասին հայտնեց Ադրբեջանի նախագահի խորհրդական Վաֆա Գուլուզադեն: «Միլլիյեթին» տված հարցազրույցում նա մասնավորապես ասաց. «Մենք թուրք ժողովրդի մի մասնիկն ենք: Մենք դեմ ենք Անկարայի կողմից այնպիսի քայլերի կատարմանը, որոնք կթուլացնեն մեր հողերը զավթած Հայաստանի տնտեսական վիճակը»: Արտաքին քաղաքականության ինստիտուտի կողմից կազմակերպված կոնֆերանսին մասնակցելու համար Թուրքիա ժամանած Գուլուզադեն հիշեցրեց, որ վերջերս Թուրքիայի արտգործնախարարության պատասխանատու պաշտոնյաներ Բաքվում Ալիևին հայտնել են, որ Թուրքիան մտադիր է փոխել Հայաստանի նկատմամբ վարած իր քաղաքականությունը, սակայն Ալիևն ընդդիմացել է դրան:

Երբ Հայաստան-Թուրքիա հարաբերությունները մեղմանան, հայտնեց Գուլուզադեն, Հայաստանը երբեք չի համաձայնի խաղաղություն կնքել Ադրբեջանի հետ: Երբ նրան հիշեցրին, որ Թուրքիան ցանկանում է խաղաղ ուժեր ուղարկել Ղարաբաղ, սակայն Հայաստանը դեմ է այդտեղ թուրք զինվորների ներկայությանը, հետևաբար քաղաքականության փոփոխման դրդապատճառը Երևանի դիմադրության հաղթահարումն է, Գուլուզադեն ասաց. «Թուրքիան ինչ քայլի էլ դիմի, Հայաստանից միշտ կստանա նույն պատասխանը: Հայաստանը երբեք չի համաձայնի, որ թուրքական զինվորներ ուղարկվեն տարածաշրջան»:

Ադրբեջանից ուշագրավ ազդանշաններ

Հարցազրույց ԱՄՆ-ում Ադրբեջանի դեսպան Հաֆիզ Փաշաևի հետ

Յասեմին Չոնգար
«Միլլիյեթ», մարտ 2

– Ձեզ չի՞ անհանգստացնում Անկարայի և Երևանի հարաբերությունների նորմալացման միտումը:

– Հայաստանն ու Թուրքիան հարևան երկրներ են: Հարևանների միջև լավ հարաբերությունները օգտակար են տարածաշրջանի համար: Լեռնային Ղարաբաղի պատերազմը վնաս հասցրեց ոչ միայն մեզ ու հայերին, այլ նաև տարածաշրջանի մյուս երկրներին: Բնական է, որ խաղաղության գործընթացի զարգացմանը զուգընթաց հարաբերությունները նորմալացվեն: Բայց, ըստ իս, Հայաստանում կոշտ քաղաքականության կողմնակիցները խոչընդոտում են այս գործընթացին:

– **Թուրքիայի կողմից Հայաստանի շրջափակման հետևանքով օրակարգ է մտցվել Թուրքիային տրամադրվող ամերիկյան օգնության դադարեցման հարցը: Դուք ինչպե՞ս եք վերաբերվում Թուրքիայի կողմից օդային և ցամաքային սահմանները բացելու հնարավորությանը:**

– Քանի դեռ Հայաստանը չի ենթարկվում ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի որոշումներին, Թուրքիայի բնական իրավունքն է սահմանները փակ պահել: Դա նույնիսկ շրջափակում չի կարելի անվանել: Այս պահին մենք կողմնակից ենք ներկա դրության պահպանմանը, քանի որ այն Երևանի նկատմամբ ճնշում գործադրելու միջոց է: Երբ սահմանը բացվելու է, այդ ժամանակ ԱՄՆ-ը նույնպես պետք է վերացնի Բաքվի դեմ կիրառվող արգելամիջոցները: Գուցե ԱՄՆ-ը և Թուրքիան այս հարցերը փոխկապակցեն մեծ փաթեթի մեջ: Սակայն սխալ կլինի նախ սահմանների բացման, ապա նոր միայն արգելամիջոցների վերացման մոտեցումը: Որովհետև Թուրքիան իր սահմանները կբացի: Բայց էմբարգոն կշարունակվի Բաքվի դեմ: ԱՄՆ-ը մեզ տրամադրել է ընդամենը 28 միլիոն դոլարի օգնություն այն դեպքում, երբ Հայաստանին տվել է 350 միլիոն դոլար:

– **Հույս ունենք, Բաքվի նկատմամբ կիրառվող արգելամիջոցները կվերացվեն:**

– ԱՄՆ կառավարությունը ձգտում է դրան: Գնալով այս տեսակետն ավելի շատ կողմնակիցներ է գտնում նաև Կոնգրեսում: Հայկական լոբբին աշխատում է էմբարգոն պահպանելու ուղղությամբ: Ես փորձում եմ Կոնգրեսի նոր անդամներին ներշնչել այս հարցի սխալականությունը: Առայժմ ոչինչ հայտնի չէ:

– **Ինչպե՞ս եք վերաբերվում կասպիական նավթամուղի Հայաստանով անցնելու տարբերակին:**

– Այն անշուշտ շահավետ կլիներ տարածաշրջանի համար, սակայն խաղաղության հասնել ոչ մի կերպ չի հաջողվում: Հայտնի են նավթամուղի սկզբնակետն ու վերջնակետը, անհայտ ուղեգիծը: Կարող է անցնել թե Վրաստանով, թե Իրանով, իսկ խաղաղության հաստատման դեպքում՝ նաև Հայաստանով:

– **Սակայն ԱՄՆ-ը դեմ է իրանական տարբերակին:**

– Դեռ հայտնի չէ, որոշումը կայացնելու են ֆիրմաները: Առայժմ առաջին պլանում է Վրաստանի տարբերակը:

– **Թուրքիան կոնսորցիումում 5 տոկոսանոց մասնաբաժին էր ուզում: Ի՞նչ ընթացքում է այս հարցը:**

– Այս մասին վերջնական որոշումը կկայացվի առաջիկա երկու ամիսներում: Դեռևս հայտնի չէ, թե ում բաժին կհասնի մեր կողմից վաճառքի հանվող մասնաբաժինը...

– **Բայց չէ՞ որ Թուրքիան հանդես եկավ որպես մեր պարտքերի երաշխավոր: Դա նրա առաջնայնությունը չի՞ արտահայտում:**

– Մենք մասնաբաժինը վաճառքի ենք հանել հենց այն պատճառով, որ անվճարունակ ենք: Որոշումը կլինի տնտեսական բնույթի:

Հայաստանը և Թուրքիան

Թահա Ակյոլ
«Միլլիյեթ», մարտ 2

Հարավային Կովկասի անվտանգությանը նվիրված գիտաժողովին մասնակցելու համար Թուրքիա ժամանած Հայաստանի նախագահ Տեր-Պետրոսյանի աջ բազուկը Լիպարիտյանը Անկարայում տեսակցեց պետության ղեկավարների հետ: Անչափ կարևոր են թուրք ղեկավարներին Լիպարիտյանի հաղորդածները.

«Մոտենում է ապրիլի 24-ը: Հայաստանի խորհրդարանի ծայրահեղական կողմերը պահանջում են ընդունել Թուրքիային ցեղասպանության մեջ մեղադրող ծանր մի որոշում: Իսկ մենք ասում ենք, որ այդ հարցով թող զբաղվեն պատմաբանները, սակայն այն թող չխանգարի երկու երկրների միջև բարեկամական հարաբերություններին: Այս առումով մենք չենք համաձայնելու կոշտ քաղաքականության կողմնակից ընդդիմության հետ և հրապարակելու ենք չափավոր մի հայտարարություն»:

Ասաց Լիպարիտյանը ... է, որ ապրիլի 24-ին առաջվա պես այն կոծ ցույցեր տեղի չեն ունենալու...

«Հանդարտ երթ..., ապա ... և եկեղեցիներում արարողություն...»

Թուրքերի կողմից հայերի նկատմամբ ցեղասպանության ... լու ... «առասպել» է, որին չտա ... ծնող կապվում է ... ազգայնականություն...

Լիպարիտյանը, որը ... ԱՄՆ-ում անձամբ մասնակցել է այս «առասպելի» կերտմանը, ազդանշան է տալիս, որ ցեղասպանությունը կարող է դադարել Հայաստան-Թուրքիա հարաբերությունների խանգարող գործոն լինելուց:

Դա գոհացուցիչ ազդանշան է:

Թուրքիայի և Հայաստանի միջև բարեկամական հարաբերությունների, նույնիսկ համատեղ ֆիրմաների ստեղծմանը խանգարող միակ արգելքը ոչ այդ «առասպելն» է, ոչ էլ ֆանատիկների կողմից Թուրքիային, որպես փոխհատուցում, հողի պահանջ ներկայացվելը:

Լիպարիտյանի հետ հանդիպումների ժամանակ նախագահ Դեմիրելը, վարչապետ Չիլլերը, արտգործնախարար Կարայալչընը և ԺՀԿ լիդեր Հիքմեթ Չեթինը անընդհատ կրկնում էին նույնը.

«Քանի դեռ հետ չեք քաշվել նվաճված ադրբեջանական տարածքներից, Թուրքիայի և Հայաստանի միջև սրանից ավելի լայն հարաբերությունների մասին խոսք չի կարող լինել: Վերադարձրեք հողերը, համաձայնության եկեք Բաքվի հետ: Անկարան պատրաստ է բոլոր ընագավառներում բարեկամական հարաբերություններ հաստատել Երևանի հետ: Իրականում ամբողջ Կովկասը կարիք ունի խաղաղության, կայունության և հաստատ տնտեսական կապերի»:

Իրոք, Թուրքիան չի կարող տնտեսական հարաբերություններ հաստատել Հայաստանի հետ, քանի շարունակվում է արյունահոսությունը Ադրբեջանի վերքերից: Իրանը կարող է, բայց Թուրքիան չի կարող... Որովհետև ազերիները մեր եղբայրներն են ու, երբ Կովկասում տարածքների զավթումը օրինականացվի, այնտեղ խաղաղությունը երբեք չի հաստատվի:

ՄԱՐԻԱՄ ԲԱՅԱՆՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Մշակույթ

«Այդպիսի լռություն մեկ էլ Մարիա Կալլասի երգելու պահին է եղել»

Զուլիետա Գալստյանը «Մարիա Կալլասի» մրցույթում երեք դափնեկիրներից մեկն է

«Նկատվեկրիչ մրցույթի արդյունքների ամփոփումը մինչև ուշ գիշեր տևեց։ Ես ինձ ազատված ու լավ էի զգում։ Հունաստանում Հայաստանի դեսպան Արման Կիրակոսյանն ու նրա կինը մեզ հետ սպասում էին։ Իսկ հաջորդ օրը հյուրանոցի իմ սենյակում ինձ ողջունեց աշխարհի ամենամեծ ու ամենաշքեղ ծաղկեփունջը, վրան՝ Հայաստանի դեսպանատան մակագրությամբ»։ Երեկ «Ազգը» տպագրել էր Զուլիետա Գալստյանի «Մարիա Կալլաս» մրցույթում ունեցած աննախադեպ հաջողության մասին, տպագրելով «Մնարե» գործակալության լուրը։ Կարևորելով իրողությունը, այսօր ընթերցողի համար այն ավելի մանրամասնում ենք։

Աթենքում փետրվարի 22-ից մարտի 1-ը կայացած «Մարիա Կալլաս» միջազգային մրցույթն անցկացվում է ամեն 2-3 տարին մեկ և կոչվում է հույների երգեցողական դպրոցի պարծանք Մարիա Կալլասի անունով։ 1975-ից անցկացվող այս մրցույթն ընդգրկում է երկու բաժին՝ օպերային և կամերային երգիչների մրցույթ։ Վերջին տարիներս մրցույթը ներկայացնում է նաև դաշնակահարների կատարումներ։ Երևանի Կոմիտասի կոնսերվատորիայի ավարտական կուրսի ուսանողուհի 23-ամյա Զուլիետա Գալստյանը այս մրցույթին մասնակցած միակ հայն էր (Մոսկվայից հրավիրված Տիգրան Մարտիրոսյանը (բաս) անհայտ պատճառով չէր ներկայացել)։ Մրցույթին մասնակցում էին աշխարհի մոտ 30 երկրներից։ Նախապես հայտարարված 52-ի փոխարեն ներկայացել էին 43 մասնակից՝ հիմնականում օպերային բեմերում արդեն ճանաչում ունեցող երգիչ-երգչուհիներ։ Ընտրված հանձնախումբը պատկառազդու անունների մի ցուցակ էր ներկայացնում՝ իսպանուհի Վիկտորիա դե Լոսանջելես (նախագահ), անգլիացի Ջոան Սաթերլենդ, իտալացի Մագդա Օլիվերո, իտալացի Լուիջի Ալվա, ռուս Իրինա Արխիպովա և այլն (ի դեպ, նրանցից շատերը Մարիա Կալլասի ժամանակակիցները են եղել)։ Զուլիետայի պատմելով, մի ուկրաինուհի բեմից ուղղակի փախել է, նշանավոր Սաթերլենդը ինձ պիտի լսի, փախել պատճառաբանելով։ Զուլիետայից բացի, ում ի դեպ, ամենաերիտասարդ, անփորձ կատարողն էր, բոլոր երգչուհիները բազմիցս մասնակցել էին միջազգային մրցույթների և ինչ-որ բան շատ փորձ ունեին։ «Մենք նույն հյուրանոցում էինք ապրում, ճաշում էինք նույն ռեստորանում և բոլորի զարմած ժպտալով հարցման մեջ նաև բախում մրցակցին, հավասարակշռին հատուկ զգացողություն կար։ Բոլորն ինձ մի տեսակ անպարզ էին նայում, որովհետև ես նրանց աշխարհին անհայտ մի երկրից էի (շատերը հարցնում էին՝ որտեղի՞ց), բացի դրանից դեռ չափահաս, ուսանողուհի։ Բայց երբ մեզ պարտադրված դասավանդներ հասկացրին, շատերը փոխեցին իմ հանդեպ իրենց ջերմ վերաբերմունքը։ Բացախափ էին անում իմ սենյակի դուռը և զարմանում, թե ո՞վ ես երգում։ Հետո մրցակիցներիս ոչ բարեհաճ դեմքերն ավելացան յուրաքանչյուր մրցույթից հետո։ Մրցույթը չափազանց դժվար էր, քանի որ ամեն փուլում պիտի ներկայացվեր երեք օպերային դերերգ, դրան ավելացրած որևէ օպերայից ամբողջական մի դերերգ։ Ես կատարեցի Վերդիի «Օթելլոյից» Դեզդեմոնայի դերերգը։ Ամենադժվարը սակայն այն անակնկալն էր, որ երբեմն-երբեմն մեզ էր մատուցում վերևում նստած հանձնախումբը։ Երգում էի Ռոսինիի «Մոխրոտիկից» Կլորինդայի դժվարագույն դերերգը, և հանկարծ լսում է՝ «Ավե Մարիա», խնդրեմ, Դեզդեմոնայի աղոթքը «Օթելլոյից»։ Այսինքն՝ հոգեբանական կտրուկ մի բան, անցում մի հոգեվիճակից մյուսը։ Ասված ինձ օգնեց, և երկու ռոլերում միանգամից նոր կերպարի «մեջ մտա»։ Մրցույթին ներկայացրի նաև Ռոսինիի երեք օպերային դերերգեր, Դեբյուսի, Հենդել բազմազան մի ծրագիր և երկու երգչուհիների հետ անցա եզրափակիչ։ Նրանք երկուսն էլ 29 տարեկան էին, առաջինը ծագումով հույն ամերիկուհի Էլենի Մասոսը (մեցցո-սոպրանո). Մետրոպոլիտեն օպերայում է երգում։ Հայտնի անուն է Ամերիկայում, լավագույն սկավառակի հեղինակ է։ Մյուս երգչուհին ռուսուհի Յոզեֆինա Բոկլինն (մեցցո-սոպրանո) նույնպես արդեն մեծ երգացանկ ունեցող երգչուհի է։ Ուզում եմ խոսել նաև տղամարդ երգիչներից Գրան պրի շահած Ասկար Աբդրազակովի (բաս) մասին, որը Բաշկիրիայից էր։ Այս մրցույթը նրա համար 5-րդ միջազգայինն էր։ Աշխատում է Իրինա Արխիպովայի հետ»։

Դեռ միջազգային այս մրցույթը Զուլիետայի համար ճանապարհ էր հարթել ճանաչված արվեստագետների նրանց ընտանիքը։ Մեծ տատիկը Հայաստանում օպերային առաջին երգչուհի Հայկանուշ Դանիելյանն է, նրա դուստր Մարիաննա Հարությունյանը, տատիկ լինելուց բացի, Զուլիետայի անփոխարինելի ուսուցիչն է, պապը ռեժիսոր Միքայել Խաչատրյանն է, հայրը Վիլեն Գալստյանը, մորաքույրը (որի հետ մեկնել էր մրցույթի) Զուլիետայի կոնցերտմայստեր Աննա Խաչատրյանը, իսկ ֆրանսերենին տիրապետող մայրն օգնում է ֆրանսերեն երգասեփերն ճիշտ հնչել։ «Իմ ուսուցուչը ճաշ եփելուց առաջ և հետո, պարզ է, որ պաշտոնական դասասու աշակերտ սահմաններում չի մնում։ Բայց նաև կա մի բան էլ նույնիսկ խոհանոցից լսվում է տատիկիս ձայնը՝ սխալ ես երգում»։

Չայկովսկու դպրոցն ավարտելուց հետո Զուլիետան ընդունվել է Կոմիտասի կոնսերվատորիայի դաշնամուրի բաժին, որտեղ հաջողությամբ նրա նույն դասատուն էր Ռոզա Թուրոզյանը։ «Երբ լավ դասատու չունես, ձայնդ էլ, տաղանդդ էլ կարող են փչանալ», անկեղծորեն ընդգծում է Զուլիետան։ Դաշնամուրային համերգներ ունեցել է Հայաստանի սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ երկրորդ կատարում Թադեյ, իսկ երրորդում Սեն Սանսի «Երկրորդ կոնցերտը» նվագելով։ «Դաշնամուրին տիրապետելը հեշտացնում է երգչի իմ աշխատանքը»։

Անցյալ տարի Զուլիետա Գալստյանը Հայաստանում մասնակցել է երկու մրցույթների և դափնեկիրի կոչման արժանացել։ Նրա ասելով, մրցույթներն այնքան էլ լուրջ չէին, բայց նրանց մեջ մի շատ լավ բան կար՝ հայերեն երգը։ «Ցավում եմ, որ «Մարիա Կալլասում» այդպիսի երգացանկ չես կարող ընտրել»։

Աթենքյան օրերին նվիրված բազմաթիվ լուսանկարներում առանձնանում է մեկը՝ Զուլիետա Գալստյանը Մարիա Կալլասի քույր Ջեկի Կալլասի հետ նրա տանը։ «Դահլիճում քո երգելու ժամանակ այդպիսի լռություն գիշե՞ր ինչով էր պայմանավորված, ասել է Ջեկին, դու այնպես նման ես Մարիա Կալլասին և արտաքինով, և ձայնով, և բեմական կեցվածքով։ Դահլիճում այդպիսի լռություն մեկ էլ Մարիայի երգելու ժամանակ է եղել։ Երբ որևէ մեկը նրա մասին ֆիլմ նկարել ցանկանա, ես քո հասցեն կտամ»։

ԱՆԱՀԻՏ ՀՈՎՍԵՓՅԱՆ

ԱԶԴԱԳԻՐ

Պարոնյան թատրոն

Այսօր երաժշտական կոմեդիայի թատրոնը կներկայացնի Արամաշոտ Պապայանի «Փարիզեցի փեսան», իսկ վաղը նույն հեղինակի «Արևը ծեգ հետ» ներկայացումները։ Սկիզբը՝ ժամը 16-ին։

Համազգայինի թատրոն

Այսօր թատրոնը կներկայացնի Նիլ Սայմոնի «Շիկացած սիրեկանը անկողնում» պիեսը։ Վաղը թատրոնի հյուրը կարող են լինել փոքրիկները։ Համազգայինի թատերախումբը ներկայացնելու է «Անբան Հուռին» երաժշտական հեքիաթը։ Ներկայացումների սկիզբը՝ ժամը 16-ին։

ՆԿԱՐՉԻ ՏՈՒՆ

Բացվեց Վան Հունանյանի անհատականը

Երեկ Նկարչի տանը բացվեց Վան Հունանյանի անհատական ցուցահանդեսը։ Նկարչի ասելով, սա կարելի է առաջին անհատականը համարել, քանի որ տասը տարի առաջ Ժուռնալիստի տանը բացվածն ամբողջական չէր։ Ցուցահանդեսում ներկայացված են 1976-94 թթ. ընդգրկող 68 աշխատանքներ։ Արդեն 20 տարի է, ինչ Հունանյանը նկարիչների միության անդամ է։ Նկարիչների միության նախագահ Գոռ Հայրապետյանը բնորոշեց նկարչին իբրև իր գաղափարների համար կռիվ տվող արվեստագետի։ «Այս մարդու մեջ ներուժական բան կա. մեծ կորուստից հետո շարունակեց ստեղծագործել»։ Վան Հունանյանի ասելով, ցուցահանդեսը նվիրվում է վաղամեռիկ դուստր Գայանեի հիշատակին։ Նա շրջված էր ցուցահանդեսի բազմաթիվ նկարների մեջ դստեր ընկերներին տեսնելով։ Ներկայացված աշխատանքները բազմաբնույթ էին՝ դիմանկար, բնանկար, կոմպոզիցիա, գունավոր ու գույնի մեջ մաքս, արված ջրաներկով, յուղաներկով, մաստիով։ Բազմաթիվ դիմանկարների մեջ առանձին տեղ էին զբաղեցնում «Գայանեի դիմանկարը», «Փոքրիկ Գայանե», «Գայանե» տարբեր տարիներին ստեղծված կտավները։ Վերնագրերում ամենատարբեր «այլաբանությունների» առատությունը նկարիչը պարզագույնս բացատրեց. շատ հաճախ «սահման ճանաչող» վերնագրեր չեմ գտնում, պայմանականությունն առաջնային է դառնում։

Ա. Հ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Մշակույթի փառատոն ԼՂՀ-ում

Ապրիլի 2-ից 7-ը ԼՂՀ-ում կանցկացվի հայկական մշակույթի գարնանային փառատոն։ Միջոցառումը կազմակերպվել է «Ազգային ռեսականություն» հասարակական-քաղաքական կազմակերպության և ԼՂՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարության համատեղ ջանքերով։ ԼՂՀ կրթության, գիտության, մշակույթի և սպորտի նախարարի տեղակալ Մարսել Պետրոսյանը հաղորդել է, որ Հայաստանից ժամանելու են Գ.Սունդուկյանի թատրոնը, «Արմեններ» ժողովրդական պարախումբը, «Վանաձոր» կամերային թատրոնը։ Զինծառայողների համար ծրագիրը կլինի անվճար։ Շուշիում կբացվի մի խումբ հայ նկարիչների ստեղծագործությունների ցուցահանդես, իսկ նկարների մի մասը կնվիրվի Շուշիի պատկերասրահին։ Փառատոնի ժամանակ նախատեսվում է ցուցադրել նաև հայ կինեմատոգրաֆիստների ֆիլմերից։ ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ

1 միլիոն՝ Աբխազիայի մշակույթին, լուսավորությանը, լրատվությանը

ԹԲԻԼԻՍԻ, 24 ՄԱՐՏ, ՍՆԱՐՔ-ԻՄՍ ՊՐԵՍ։ Այս տարի «Բաց ընկերություն Վրաստան» բարեգործական հիմնադրամը (Սորոսի հիմնադրամի ներկայացուցչություն) մեկ միլիոն դոլար է հատկացրել մշակույթի, լուսավորության, զանգվածային լրատվության միջոցների ոլորտների ծրագրերի համար։ Մարտի 23-ին հիմնադրամի տնօրեն Ռույանա Տրիլովսկու հետ հանդիպման ժամանակ Էդուարդ Շևարդնաձեն բարձր գնահատեց նրա կազմակերպության գործունեությունը և ուշադրությունը բևեռեց Սուխումի ֆիզիկատեխնիկական ինստիտուտի և դրամատիկ թատրոնի դժվարությունների վրա։

Վլադիմիր Կոկոնինը վերադառնում է

Մեծ թատրոնի գործադիր տնօրեն է նշանակվել Վլադիմիր Կոկոնինը։ Նա երկար տարիներ կապված է հռչակավոր կոլեկտիվի հետ։ Կոկոնինը 5 տարի եղել է խաղացանկի գծով թատրոնի գլխավոր տնօրենը, իսկ 1988-ից՝ գլխավոր տնօրենի պաշտոնում է, մինչև մի շաբաթ առաջ այդ պաշտոնի լուծարումը։ ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ

ՀՅՈՒՐԱԽԱՂԵՐ

«Սևանայի» շրջագայությունները հաջողությամբ են պսակվում

Փարիզի «Կամֆ» օրաթերթի մարտի 4-5-ի համարը ընդարձակ մի հոդված է նվիրել Երևանի «Սևանա» կամերային նվագախմբին, որտեղ մասնավորապես նշվում է, որ 26 հոգուց բաղկացած 3 տարի առաջ ստեղծված այս խումբը (գեղարվեստական ղեկավար ու գլխավոր դասավանդող Էդուարդ Թոփչյան) իր կարճ կենսագործության ընթացքում հասցրել է շրջագայել եվրոպական մի շարք երկրներում՝ Գերմանիա, Շվեյցարիա, Իտալիա, Ավստրիա, 3 անգամ եղել է Ֆրանսիայում, համերգներով հանդես եկել Փարիզում, Լիոնում, Ռոանում, անցյալ տարի Պրիմում կայացած «Օրնաքրոսա» փառատոնում 51 նվագախմբերի մեջ ճանաչվել լավագույններից մեկը։ «Սևանայի» մասին բարձր գնահատական է տվել Ֆրանսիայի մշակույթի նախարար Ժակ Տուբոն։ Իտալիայի և Շվեյցարիայի սահմանագլխին գտնվող Վալդոստա քաղաքում կազմակերպված մրցույթ-փառատոնին (ղեկավար գերմանացի ականավոր խմբավար Ռիխարդ Շումախեր) «Սևանայը» հնարավոր 90 միավորից ստացավ 88-ը։ Նվագախմբի ղեկավար Էդուարդ Թոփչյանը արժանացավ Ռիխարդ Շումախերի հատուկ ուշադրությանը։ Ըստ օրաթերթի, Գերմանիա, Շվեյցարիա, Իտալիա, Ավստրիա, Բելգիա, Անգլիա կատարած շրջագայություններից հետո, մարտի 15-25-ը նվագախումբը նորից է լինելու Ֆրանսիայում։

ԼՈՒՅՍ Է ՏԵՍԵԼ

«Կիլիկիա. արևմտահայոց բանավոր ավանդություն»

ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատարակչությունը լույս է ընծայել Վերժինե Սվազլյանի «Կիլիկիա. արևմտահայոց բանավոր ավանդությունը» գիրքը։ Այն տպագրվել է Ազգային ակադեմիայի հնագիտության և ազգագրության ինստիտուտի գիտխորհրդի որոշմամբ։ Ժողովածուն ընդգրկում է Մեծ եղեռնից վերապրած, Կիլիկիայի և արևմտահայ տարբեր շրջաններից տարագրված ու Հայաստանում բնակություն հաստատած հայրենադարձներից գրի առնված ավանդական բանահյուսության գրեթե բոլոր տեսակների նմուշներն ու հուշապատումները։ Բարբառային և թուրքալեզու բնագրերին կցված են գրական լեզվով թարգմանություններ։ Ժողովածուն ունի նաև բառարան, ծանոթագրություններ, երգերի նոտագրություններ, բանասացների ու պատմագրական նկարներ, ռուսերեն, անգլերեն, ֆրանսերեն ամփոփումներ և արևմտահայության բնօրրանը պատկերող ուղեցույց քարտեզ։ Ըստ գրքի խմբագիր Սարգիս Հարությունյանի, 407 էջանոց այս գիրքն ունի հույժ պատմական, անգամ քաղաքական արժեք և նշանակություն. «Ականատեսների հուշապատումներն ու ժամանակի թուրքալեզու երգերն ունեն պատմական վավերագրերի արժեք... Հայ դատի պաշտպանությունն առավել հիմնավորելու և հաստատելու թուրք ու թուրքամետ պատմաբաններին հենց թուրքալեզու երգերով ու նրանցում հնչող մեղադրանքներով հակահարված տալու առումով»։

ՎԵՐԺԻՆԵ ՍՎԱԶԼՅԱՆ

digitised by A.R.A.R.@

ԱՍՏՂԵՐԻ ԿՅԱՆՔԻՑ

Գատա Կամսկի. «Շախմատից ավելի շախմատն եմ սիրում...»

Անատոլի Կարպովը խաղալու է հայր և որդի Կամսկիների հետ: Կարպովը և Կամսկիները շախմատային տախտակի շուրջ հանդիպել են 10 անգամ: Հաշիվն է 7:3 հօգուտ Կարպովի: Գերմանական «Շպիգել» ամսագիրը հրատարակել է մի հոդված, նվիրված Ռուստամ և Գատա Կամսկիներին:

Իր հոր ըմբռնմամբ շախմատային հանճար Գատա Կամսկին իրեն պետք է զգա ինչպես ձուկը ջրում: Նախկին բռնցքամարտիկ Ռուստամ Կամսկին այսօր ջոկեն հետևում է, որպեսզի մրցաշարերի ժամանակ ոչ մեկը նույնիսկ մի խոսք չփոխանակի իր որդու հետ: Ուտեստը ինքն է պատրաստում կասկածանքով վերաբերվելով ռեստորաններում պատրաստված ուտելիքին «հանկարծ որևէ մեկը չփորձի թունավորել որդուն»:

Իսկ երբ այնուամենայնիվ կյանքը Կամսկիներին ստիպում է մտնել որևէ ճաշարան, ապա հայրիկը անպայման այնպես է անում, որ իրենց սեղանի շուրջ ոչ ոք չնստի: Հայրը Գատային մեկընդմիշտ արգելել է մասնակցել զվարճալի ծրագրերին, որոնք շախմատային աստղերի համար կազմակերպում են մրցաշարերի հովանավորները: Հայրը նրան արգելել է նաև հեռախոսային «անօգուտ» շատախոսություններից «Ես ինքս ի վիճակի եմ պատասխանել բոլոր հարցերին»:

Ռուստամ Կամսկին որդու փոխարեն հարցազրույցներ է տալիս, յուրաքանչյուր օր հաստատում է օրակարգը և ճաշացուցակը: Գատան ընկերներ չունի, չի գնում կինո ու թատրոն: Հազվադեպ հանգստի ժամանակ, օրական 20 րոպե, հեռուստացույց է դիտում: Երբ մեկ անգամ լրագրողներն այնուամենայնիվ կարողացան տեսակցել շախմատիստի հետ և հարցրին, թե կյանքում, բացի շախմատից, ինչն է նրան հուզում, ապա նա պատասխանեց. «Շախմատ խաղալը»:

Առանձնահատուկ առասպելներ են տարածվում Գատայի անարատության մասին: Հայրը մի անգամ չէ, որ հայտարարել է. «Իր խաղն տարեկանում նա ավելի մեծ է»: Հայրը գիտի, թե ինչ է ասում: Երբ Գատան ութ տարեկան էր, հայրը առանց նրա կամքը հարցնելու որոշեց, որ կդարձնի շախմատիստ: Այդ պահից տղան մնաց մանկության մասին: Դրան փոխարինեցին օրական 14-ժամյա մարզումները:

Անցյալ տարի Գատա Կամսկին շախմատային մրցումներում հաջող ելույթների համար որպես մրցանակ ստացել է մոտ 100 հազար դոլար: Ինչպես պնդում է հայրը, ամբողջ այդ գումարը վճարվել է մարզիչներին: Ռուստամի խոսքով, իրենք ոչ մի գրոշ չունեն: Ուստի նա որոշեց. Գատան պետք է գտնի մեծահարուստ նավթային շեյխերից մի հովանավոր: Այդ նպատակով Կամսկիները «դիմեցին» իրենց բարեկամ հեռավոր նախնիների հավատքին՝ իսլամին և բոլորովին խուզեցին իրենց մազերը: Այնուամենայնիվ մեկենաս առայժմ չկա:

Որդու հաղթանակների համար մեծ գումարներ ակնկալելով, այնուամենայնիվ հեռուստ հայրը Բրուկլինում ապրում է գոնե մի սուն: Միջոցների տնտեսման նպատակով նա կանոնավոր կերպով որ-

դուն ստիպում էր վերցնել ճաշարանի ... և պարտավորել դուրս տեղը: Իսկ որպեսզի վերցված փողը վերադարձվի, Ռուստամը միանշանակ որոշեց. «Մոտակա ժամանակներս Գատան պետք է դառնա աշխարհի չեմպիոն»:

Նշված նպատակին հայրը Գատային տանում է իրեն բնորոշ վճռականությամբ: Պարտվելու դեպքում որդուն սպառնում է կարճատև հաց վնասարար: Երբ նա, օրինակ, «Մոսկվայի աստղերի» մրցաշարում պարտվեց հունգարացի Հուդիթ Պոլգարին, հայրը բոլորի ներկայությամբ ապտակեց որդուն:

«Կատաղած» հորից առանձնապես տուժում են մրցաշարերի կազմակերպիչները և Գատայի մրցակիցները: Պրոֆեսիոնալ շախմատիստների ասոցիացիայի ղեկավարները պաշտոնապես արտահայտեցին, որ Ռուստամը իր ձևով «բացառապես լկտի վերաբերվում է ասոցիացիայի պաշտոնյաների մասին ֆիլմերից»: Նա մեկ պահանջում է շախմատիստների սեղանիկների միջև անջրպետներ կառուցել, մեկ պնդում է մրցաշարի յուրաքանչյուր մասնակցի համար կառուցել զուգարանի առանձին մուտք, կամ դահլիճից դուրս բերել մրցակցի մարզիչներին, որոնք, իբր, իրենց շախմատիստներին «գաղտնի ազդանշաններ» են տալիս:

Ինչպես և սպորտի այլ ձևերում, շախմատիստներն իրենց մրցակիցների նկատմամբ կիրառում են զանազան «դոպինգներ», որոնք կարող են համբերությունից հանել: Դա կարող է լինել մի ինչ-որ միջադեպական խումբ, վառ փողկապ, սուր հոտով օծանելիք: Կամսկիների դեպքում գործի դերը կատարում է հայրը: Այսպես, երեկոներից մեկի ժամանակ, երբ որդին խաղում էր անգլիացի Շորթի հետ, Ռուստամը Նայջելին բռնեց ռեստորանում և սկսեց խոսել, որպեսզի նա չհամարձակվի հաղթող Գատային մի բաժակ ջուր տալ: Հոր կարծիքով, այդ ժեստը նպատակ ուներ որդուն շեղել խաղից: Ռուստամը խոստացավ սպանել Շորթին, երբ նա մեկ անգամ էլ խառնվի Գատայի մտածողական գործընթացին: Անգլիացին ստիպված էր ոստիկանություն կանչել:

Հատկապես սուր է արձագանքում տեղ հայրիկի արարքներին հնդկական ծագումով շախմատիստ Անանդը: «Բարեկամներին հանդիպելը ժամանակ է պետք, սակայն նրանք գործից շեղում են, սիրում է կրկնել Ռուստամը, ուստի մենք միայն թշնամիներ ունենք»: Կամսկիների ընտանիքի գլխավոր թշնամին Գարրի Կասպարովն է: Նա նաև հանդիսանում է իրենց դեմ «հանցագործ դավադրության» մասին Ռուստամի տեսության կենտրոնական դեմքը: Երբ Կամսկիները բնակվում էին Լենինգրադում, Կասպարովը, իբր, փորձում էր Գատային «շարքից հանել», որը ընդամենը 12 տարեկան էր, որպեսզի իր դեմ մրցակից չունենա»:

1989 թվականին ԽՍՀՄ-ից ԱՄՆ փախչելուց հետո ավագ Կամսկին հայհոյեց նաև ամերիկյան շախմատային ֆեդերացիայի ղեկավարներին: Նա նրանց մեղադրեց այն բանում, որ փորձում են խանգարել որդու մարզական առաջընթացին: Ռուստամը հայտարարեց. «Ամենուրեք մաֆիան է, ամենուրեք խարդախներ են»:

Լրագրողները գտնում են, որ խենթ Ֆիշերից հետո շախմատային աշխարհում հայտնվել է մի նոր հանճարեղ «խախտված»՝ Գատա Կամսկին: Հոր հետ երկերգն այնքան ուժեղ է, որ կարծես նրանց ի վիճակի չէ կոտրել արտաքին և ոչ մի ուժ:

ՇԱԽՄԱՏ

Նշան Քեշիշյանի ակումբը կրկին ուրախացնում է

Շախմատային հմուտ մարզիչ ու կազմակերպիչ Նշան Քեշիշյանն ու նրա ղեկավարած Լոս Անջելեսի «Արմենիա» շախմատային ակումբի պատանի շախմատիստները շարունակում են ուրախացնել հայ շախմատասերներին: Անցյալ տարի Կալիֆորնիահայ դպրոցականները մի քանի տարիքային խմբերում նվաճեցին ԱՄՆ չեմպիոնի կոչումը: Բոլորովին վերջերս «Արմենիայի» սան, 13-ամյա Հարություն Հակոբյանը, 5-րդ անգամ հռչակվելով Ամերիկայի պատանիների չեմպիոն, ստացավ ԱՄՆ նախագահ Բիլ Քլինթոնի ողերձը, որտեղ ասված էր. «Ընդունիր շնորհավորանքներս և լավագույն մաղթանքներս: Դու ի կյանքում մեծագույն նվաճման համար, և ես ինձ հետ տանում եմ այդ հաջողությունը»:

Նշան Քեշիշյանը իր սաների հետ

Ահա և նոր նվաճում. Գարնանը Փարաֆում անցկացված Հարավային Ամերիկայի թիմային առաջնությունում «Արմենիան» գրավեց երկրորդ տեղը և ճանաչվեց լավագույն թիմը դպրոցականների մեջ:

Ուշագրավ է, որ Նշան Քեշիշյանի ղեկավարած ակումբը իրավունք էր ստացել այս մրցաշարին մասնակցել երեք թիմով:

ՖՈՒՏԲՈԼ

Հայաստանի հավաքականի մրցակիցների ճամբարում

ԲԵԼԳԻԱ
27-րդ տուր

«Լոմել»-«Շառլրուա»	2-0
«Լիրս»-«Սեն Տրոն»	1-0
«Լա Գանքուազ»-«Օստենդե»	5-0
«Բեւերեն»-ՖԱ «Բրյուգե»	0-2
ՄԱ «Բրյուգե»-«Մոլենբեեկ»	0-0
«Անդերլեխտ»-«Անտվերպեն»	3-1
«Լիեժ»-«Սերեյն»	0-1
«Էկերեն»-«Ստանդարտ»	1-1
«Ալոստ»-«Մալինես»	1-1

	Խ	Մ
1. Ստանդարտ	27	42
2. Անդերլեխտ	27	41
3. ՖԱ Բրյուգե	27	34
4. Ալոստ	27	29
5. Էկերեն	27	28
6. Լոմել	27	28
7. Լիրս	27	28

ԻՍՊԱՆԻԱ
26-րդ տուր

«Ռեալ» Օ.-«Ռեալ» Սոս.	3-0
«Վալյադոլիդ»-«Տեներիֆե»	1-4
«Ատլետիկո» Բ.-«Սեւիլիա»	0-2
«Դեպորտիվո»-«Ատլետիկո» Մ.	0-1
«Ալբասետե»-«Խիխոն»	1-2
«Սելտա Վիգո»-«Ռեալ» Սար.	0-0
«Լոգրոնես»-«Ռասինգ»	0-1
«Բետիս»-«Կոմպոստել»	1-0
«Ռեալ» Մ.-«Էսպանյոլ»	1-0

	Խ	Մ
1. Ռեալ Մ.	26	39
2. Բարսելոն	25	33
3. Բետիս	26	32
4. Դեպորտիվո	26	32
5. Ռեալ Սարագոսա	26	31
6. Սեւիլիա	26	29
7. Ռեալ Օվյեդո	26	28

Ներկայացնում ենք մասնակից թիմերին «ԱՐԱՐԱՏ» ԵՐԵՎԱՆ

Թիմը հիմնադրվել է 1937 թ. («Դինամո»):
Մարզագգեստը՝ նարնջագույն-սեւ-նարնջագույն:
Խաղերն անցկացնում է «Հրազդան» մարզադաշտում (70000):
Նվաճումները. ԽՍՀՄ չեմպիոն՝ 1973 թ., փոխչեմպիոն՝ 1971, 1976 (գարուն)թթ., ԽՍՀՄ գավաթակիր՝ 1973, 1975 թթ., ՀՀ չեմպիոն՝ 1993 թ., բրոնզե մեդալակիր՝ 1994 թ., ՀՀ գավաթակիր՝ 1993, 1994 թթ.:

ՀՀ առաջնություններում.	1992 թ. (Բարձր. խումբ)՝	34	+27=4-3	145-22
	1993 թ. (Բարձր. խումբ)՝	28	+23=5-0	92-9
	1994 թ. (Բարձր. խումբ)՝	28	+21=5-2	109-21

Ամենախոշոր հաղթանակը՝ «Արարատ»-«Անտառամար» (Սեւան)՝ 18-0 (1992 թ.):
Ամենախոշոր պարտությունը՝ «Սյունիք» (Կապան)-«Արարատ»՝ 4-1 (1992 թ.):
Բարձրագույն խմբում բոլորից շատ խաղեր է անցկացրել Լ. Ստեփանյանը՝ 88:
Թիմի լավագույն ռմբարկուն՝ Վ. Յաղմուրյան՝ 76 գնդակ:

Անուն, ազգանուն	Ծննդյան թիվը	Հասակ/ քաշ	Ակումբ(ներ)ը	Խաղ (գոլ)
Հարություն Աբրահամյան	4.12.69	1.82/77	Արարատ	62(-36+1)
Արմենակ Պետրոսյան	13.11.73	1.80/72	Արարատ	42(-16+3)
Արամայիս Տոնոյան	26.10.69	1.84/78	Արարատ	71(15)
Տիգրան Գսպեյան	12.10.69	1.75/69	Արարատ	81(9)
Լեւոն Ստեփանյան	22.04.71	1.72/70	Արարատ	80(37)
Հակոբ Սկրյան	28.08.72	1.80/71	ՀԱԸՄ, Մալաթիա, Արարատ	65(1)
Արսեն Ավագյան	26.04.75	1.78/70	Արարատ	17
Համլետ Մխիթարյան	24.11.73	1.74/66	Արարատ	70(15)
Սեւադա Արզումանյան	24.05.69	1.72/65	Կիլիկիա, Արարատ	70(25)
Հակոբ Տեր-Պետրոսյան	13.10.71	1.75/72	Վան, Քասախ	55(19)
Հայկ Հարությունյան	10.12.74	1.75/68	Մալաթիա, Արարատ	77(15)
Ռաֆայել Նազարյան	26.03.75	1.82/72	Արարատ	30(3)
Արա Նիգոյան	27.10.68	1.76/68	Բանանց	77(31)
Էրիկ Հայրապետյան	28.10.75	1.76/63	Մալաթիա, Կոտայք	71(6)
Արմեն Շահգելդյան	28.08.73	1.84/79	Արարատ	69(35)
Արթուր Քոչարյան	14.09.74	1.68/64	Մալաթիա, Արարատ	73(39)
Կարեն Բարսեղյան	15.03.75	1.76/68	Արարատ	31(9)
Վահե Յաղմուրյան	2.07.71	1.75/69	Արարատ	77(76)
Արամ Ոսկանյան	26.08.75	1.78/64	Մալաթիա, Բանանց	67(27)

Ակումբի նախագահ՝ Դմիտրի Մարտիրոսյան:
Գլխավոր մարզիչ՝ Սամվել Դարբինյան:
Մարզիչներ՝ Ալավիկ Գաբրիելյան, Ալեքսանդր Սկրտչյան, Վազգեն Հարությունյան:

Ծանոթություն. Տվյալները բուս նախորդ երեք առաջնությունների
Պատրաստեց Գագիկ Եղիազարյան

ԱՐՄԻՆԴ ԿԵՆՏՐՈՆԸ
Հրավիրում է
ինգօրյա ճանապարհորդության դեպի
Հնդկաստանի մայրաքաղաք:
ԵՐԵՎԱՆ - ԴԵԼԻ - ԵՐԵՎԱՆ
Հերթական ուղիղ չվերթը կկայանա
ապրիլի 25-ին
(ուղևորության ընթացքում ինքնաթիռը մնում է Դելիում)
ՈՒՇԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ
Նախատեսվում է նոր չվերթ
ԵՐԵՎԱՆ - ՍԻՆԳԱՊՈՒՐ - ԵՐԵՎԱՆ
«Էրեբունի» հյուրանոց, I մասնաշենք, 301-307 ս.
Հեռ. 52-75-65, 56-13-92, 56-05-79

ԽՐՈՆԻԿԱՐ

12-ից՝ 11,5 միավոր

Այտիփի գերազանց արդյունքով Հայաստանի բազմակի չեմպիոն Ռուբեն Խաչիկյանը հաղթեց Մեծ Հաղթանակին նվիրված ռուսական շաշկու մրցաշարում: 11 տղամարդ նրա հետ հանդիպումներում պարտություն են կրել, և միայն գեղեցիկ սեռի ներկայացուցիչ Հայկանուշ Բալայանի հետ պարտիան խաղաղ ավարտ ունեցավ: Հաղթողից 2,5 միավորով հետ մնացին Արտակ Հակոբյանը և Գեւորգ Բազոյանը: *ՍԼԱՐՔ*

Շաղոյիզան «խաղից դուրս»

Վերջերս մարզումների ժամանակ Պորտմունդի «Բորուսիայի» և Շվեյցարիայի հավաքականի հարձակվող Ստեֆան Շապույիզան վնասվածք է ստացել՝ կտրվել է աջ ծնկի ջիլը: Ֆուտբոլիստը ենթարկվել է վիրահատության, որի ընթացքում նրա մոտ հայտնաբերվել է նաև նույն ծնկի մենիսկ: Վիրահատության հետեւանքով, ըստ բժիշկների, Շապույիզան առաջիկա վեց ամսում չի կարող դուրս գալ խաղադաշտ:

digitised by A.R.A.R.@

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Արտասահմանյան կազմակերպությունը փնտրում է մեծ սեփական տուն քաղաքի կենտրոնում՝ վարձելու համար, որը կունենա 5 ննջասենյակ, 5 մեծ սենյակներ գրասենյակների համար, մեծ բակ վեց մեքենաներ կանգնեցնելու համար: Ցանկալի է խաղաղ կենտրոնում կամ կենտրոնից ոչ շատ հեռու: Զանգահարել հեռախոսահամարով 272357, ժամը 12:00-17:00-ը, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից:

ԿՈՐԵԼ ԵՆ

Իրանի խաղախաղացներ Սոհամամ Սաղեն Զաքարիուր Վասեֆի եւ Սահր Աժիր Ֆարսի Նեժադի անձնագրերը: Գտնողներին խնդրում ենք զանգահարել 56-39-00 հեռախոսով:

Դուք ցանկանում եք զբաղվել ձեռներեցությամբ, բայց չգիտեք ինչի՞ց սկսել: Ձեզ կօգնի Գործարարության համաժողովը, որը Հայաստանի մասնավոր ձեռնարկությունների զարգացման ինստիտուտի (PEDIA) նոր նախաձեռնությունն է, եւ որի ժամանակ Դուք կունենաք բացառիկ հնարավորություն հանդիպելու այն միջազգային եւ տեղական կազմակերպությունների հետ, որոնք նպաստում են մասնավոր բիզնեսի զարգացմանը:

Դուք ունեք Ձեր սեփական բիզնեսը, բայց Ձեզ փորձագիտական օգնությո՞ւն է անհրաժեշտ: Գործարարության համաժողովը մասնացույց կանի, թե ում դիմել:

Միայն այստեղ՝ Գործարարության համաժողովում դուք ձեռք կբերեք «Տեղեկատու հայ գործարարների համար», որը լիարժեք եւ սպառիչ տեղեկություն է պարունակում նշված գործող ծրագրերի վերաբերյալ:

Այսպիսով, ընդ ձեր հանդիպումը, մարտի 28, երեքշաբթի, 9:30, Գործարարության համաժողով: Տեղեկություններ կարելի է ստանալ 574217, 562817, 583216 հեռախոսներով:

NAAVI
ԱՎԻԱԸՆԿԵՐՈՒԹՅՈՒՆ
ԿԱՆՈՆԱՎՈՐ ԱՎԻԱՉՎԵՐԹՆԵՐ
ԵՐԵՎԱՆԻՑ

ՕՄՍԿ ՊԵՆԶԱ
ՀԵՐԹԱԿԱՆ ՉՎԵՐԹՆԵՐԸ
ՄԱՐՏԻ 28-ԻՆ ՄԱՐՏԻ 29-ԻՆ
«ՍԵՎԱՆ» հյուրանոց, 120 սենյակ
Աբովյան - 7, ռուսական թատրոնի դրամարկղ
56-49-78, 56-28-09, 58-26-53, 56-01-33, 56-18-26, 56-26-53

SARTARABAD Co. LTD
«ՍԱՐԴԱՐԱՊԱՏ» ՍՊԸ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒՄ Է
ԵՐԵՎԱՆ-ԲԵՅՐՈՒԹ
7 ՕՐՎԱ ԳՐԱՎԻՉ ՃԱՄՓՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ
3 աստղանի հյուրանոց
14 ՕՐՎԱ ԳՐԱՎԻՉ ՃԱՄՓՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ
3 աստղանի հյուրանոց
Անհատական վիզաների եւ այլ փաստաթղթերի ձեւակերպում եւ հաստատում Մոսկվայում:
A STYLE
«ԷՐԵԲՈՒՆԻ» հյուրանոց, 2-րդ մասնաշենք, 327 սենյակ: Հեռ. 565575

Լույս է տեսել
ՍՓՅՈՒՌ
ՏԵՂԵԿԱՏՈՒԻ
կողմից հրատարակվող
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿԱԳՐՔԻ
1995 թ. № 1 թողարկումը
A STYLE
Ցանկացողներին տեղեկագիրը կուղարկվի իրենց նշված հասցեով:
Զանգահարել՝
58 13 51, 58 91 67.

Ա Կ Ն
ՏՈՒՐԻՍՏԱԿԱՆ ՖԻՐՄԱՆ
Ապրիլի 16-ին հրավիրում է ավտոբուսային ճանապարհորդություն
Երեւան-Թեհրան-Երեւան
երթուղով, որի ընթացքում զբոսաշրջիկները 6 օր կապրեն Թեհրանի 3 աստղանի հյուրանոցում:
Ուղեբեռի քաշը անսահմանափակ:
Ուղեգրի արժեքը 280 ամերիկյան դոլար եւ 4000 դրամ:
Տեղեկությունների համար դիմել Ղազար Փարպեցու 22 կամ զանգահարել 58.51.84, 53.15.00, 23.04.11 հեռախոսահամարներով:

ATTIS
ԱՎԻԱՑԻՈՆ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ-ՄՈՍԿՎԱ-ԵՐԵՎԱՆ
ԿԱՆՈՆԱՎՈՐ, ՄԱՐԴԱՏԱՐ ՉՎԵՐԹՆԵՐԻ ՏՈՄՍԵՐ
ՏՍ 194 (ՇԵՐԵՄԵՏԵՎՈ-1)
չվերթն իրագործվում է «ԱԵՐՈՖԼՈՏ-Ռուսաստանյան միջազգային ավիաուղիներ» Ռուսաստանյան ազգային ավիաընկերության ԻԼ-62 միջազգային օդանավով

- Թռիչքի օրերը երկուշաբթի, չորեքշաբթի, ուրբաթ, կիրակի, ժամը 16.50
- Սպասարկումը միջազգային չափանիշներով
- Տնտեսական, բիզնես և առաջին կարգեր
- "AeroMar" ֆիրմայի սնունդ

Ձեր ցանկությամբ
ՏՈՄՍԵՐԻ ԱՄՐԱԳՐՈՒՄ ԵՎ ԱՌԱՔՈՒՄ, ՈՒՂԵՎՈՐՆԵՐԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒՄ ՕԴԱՆԱՎԱԿԱՅԱՆ
ԵՐԵՎԱՆ, ԱԲՈՎՅԱՆ-7
(Ռուսական դրամատիկական թատրոնի տոմսարկղում)
58-26-53, 56-49-78, 56-01-33

ԲՐԱԲԻՈՆ ՖԼՈՐԱ ՍԵՐՎԻՍ

«ԲՐԱԲԻՈՆ ՖԼՈՐԱ ՍԵՐՎԻՍ» ՖԻՐՄԱՆ ՄԱՅԻՍԻ 1-ԻՆ ՕՊԵՐԱՅԻ ԵՎ ԲԱԼԵՏԻ ԹԱՏՐՈՆԻ ՄԵԾ ԴԱՀԼԻՃՈՒՄ ԱՆՑԿԱՑՆԵԼՈՒ Է
«ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԾԱՂԻԿՆԵՐ»
ՄՐՑՈՒՅԹ-ՓԱՌԱՏՈՆ: ԿՄԱՍՆԱԿՑԵՆ
ԻՍՐԱՅԵԼԻ, ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ, ՍԵՐԲԻԱՅԻ, ԽՈՐՎԱԹԻԱՅԻ, ԱԲԽԱԶԻԱՅԻ, ՎՐԱՍՏԱՆԻ, ՉԵՉՆԻԱՅԻ, ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ, ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ, ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ:
ՄՇԱԿՈՒՅԹԻ ՀԱՆՐԱՃԱՆԱՉ ԳՈՐԾԻՉՆԵՐԻ ԵԼՈՒՅԹՆԵՐԻՆ ԵՎ ԾԱՂԿԱՀԱՐԴԱՐՆԵՐԻ ՅՈՒՐԱՀԱՏՈՒԿ ՄՐՑՈՒՅԹԻՆ ԿՀԱՋՈՐԴԻ ԾԱՂԿԱՅԻՆ-ԷԿԶՈՏԻԿ ԴԻՄԱԿԱՀԱՆԴԵՍԸ:
BRABION FLORA SERVICE
A STYLE

«Պարբերական» հրատարակչութեան տպարան, Երեւան 23, Արշակունեաց 2. Գրանցման թիւ 65. Պատուէր 69149. Դասիչ 1805 Տպաքանակը՝ 7000 Ստորագրուած է տպագրութեան՝ 24. 03. 1995 Գինը՝ 40 դրամ

digitised by A.R.A.R.@